

פרשת "נשא"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת נשא

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. (דברי יונה גליון פ"ח)

ונקדים מש"כ המגיד מדובנא ז"ל בספרו אהל יעקב [פ' נח] עה"פ ויחל נח איש האדמה ויטע כרם ודרשו במדרש נתחלל ונעשה חולין למה ויטע כרם לא היה לו ליטע דבר אחר של תקנה ועוד דרשו שם בו ביום נטע בו ביום שתה.

וביאר שם עפ"י משל באיש צדיק אחד שהיו ברכותיו עושים פירות ובירך לאיש אחד שתחול הברכה על העסק הראשון שיעסוק בו והתיישב האיש בדעתו שעסקו הראשון יהיה למנות מעות ועי"ז תחול הברכה בעסק זה וירבו מעותיו ופנה לביתו וביקש מאשתו שתושיט לו את כיס המעות ותמחה האשה על בקשתו ויבקש ממנה הבעל שלא תרבה בשאלות רק תיתן לו את הכיס אבל היא בשלה לדעת מה זה ועל מה זה אדהכי והכי פרצה הריב והמחלוקת ביניהם ונמצא שעסקו הראשון היה מריבה ועל זה חלה הברכה.

ועד"ז כתב המגיד מדובנא לפרש את דברי המדרש הנ"ל דהנה לאחר תוקף מדה"ד שנעשה ע"י המבול עד שנחרב העולם נתגברה אז מדת הרחמים והחמלה בתוקף ובמידה יתירה והייתה השעה מוכשרת אז שבאיזה עסק שיתחילו בני האדם שנשארו חיים תחול שם הברכה וההצלחה מרוב השפעת הרחמים ששרתה בעולם בעת ההיא והיה מהראוי להשפיע את הברכה בעולם שלא יצטרכו בני אדם לעסוק רוב ימיהם בצרכיהם הגשמיים כי אם לפנות דעתם אל התכלית הנרצה שבעבורה נבראו ואמנם נח לא כן עשה כי אם ויחל נח איש האדמה ודרשו שנתחלל ונעשה חולין כי ע"י שנטע כרם נעשה בחי' איש האדמה ובאותו עסק באה ההשפעה לעולם עד אשר באותו יום שנטע באותו יום שתה וההפסד גדל עד למאוד שלא נתברך העולם בברכה הראויה. אלו דבריו ז"ל.

והנה השם "גרשון" מורה על הגירות ע"ד דכתי' [שמות ב כ"ב] גבי משה שקרא שם בנו גרשון כי גר הייתי בארץ נכרי' וזה רמז הפסוק כאן נשא את ראש בני גרשון הם הגרים שהתרחקו מארץ אבותיהם והגיעו לארץ אחרת עולם חדש לפני' ועלולים חלילה לנתק את הקשר עם בית אבותם לזה בא הכתוב לומר נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחתם שגם הם ימשיכו להחזיק את הקשר עם בית אבותם אף בבואם אל ארץ נוכרייה.

גם אנו גורשנו למדינה זו אשר בה ניטשטשו המושגים ונשתנו לגמרי מהמושגים הישנים שהיינו רגילים במדינתנו הישנה רבי מיכאל בער זצ"ל היה רגיל להתאונן על האסון הנורא שקראנו בחורבן האחרון שלא נשארו לפליטה אנשים זקנים שמהם יוכלו בני הדור הצעיר לשמוע מעשי הדורות הקודמים ויבואו ויספרו לדור האחרון היאך נראתה תפלת ראשונים איך למדו אבותיהם ואבות אבותיהם והיא היא שימושה של תורה ולדאבוננו חסרנו כל אלה.

שלושת החברים של האדם

החפץ חיים הביא משל נפלא למה הדבר דומה:

מלך אחד זימן את אחד מעבדיו. הבין העבד כי כנראה מישהו מחבריו "תפר לו תיק" בבית המלוכה ועל כן גמר בליבו להתכונן למפגש. הוא החליט שהצעד הנכון ביותר יהיה להביא עמו מישהו שידבר בשבחו לפני המלך.

לעבד היו שלשה חברים: ראובן, שמעון ולוי. מבלי לחשוב הרבה ניגש לחברו הטוב - החבר שבו השקיע את מיטב כספו הלא הוא ראובן. הוא נדהם שראובן דחה אותו במחי יד ולא הסכים בכלל לצאת מהבית על מנת ללוותו אל המלך.

כשהוא מאוכזב מידידו הטוב פנה לו אל חברו שמעון, אומנם הוא לא השקיע בו כפי שהיה נוהג עם הראשון אך בהחלט ידיד זה חייב לו את חייו - כך חשב...

שמעון נענה לבקשתו אך בתנאי אחד: "אבוא עמך עד פתח הארמון.. ראה, אני מפחד מהמלך לא אוכל להיכנס אתך לשם..."

הפעם הבין העבד כי אם חבריו ה"טובים לא הסכימו לבוא עמו כיצד יסכים החבר לוי שבקושי הוא נפגש אתו - שתמיד הוא מזניח אותו... למה שייעתר לבקשתי?!... אך כמוצא אחרון ובלית ברירה ניגש ודפק על דלת ביתו תוך שהוא מתחנן לעזרה. כאן נכונה לו הפתעה, לוי קפץ משמחה ואמר: "בוודאי שאבוא אתך ולא רק אלוה אותך אלא אדבר עם המלך ואמליץ טוב בעדך..."

זהו המשל הנמשל ברור מאליו:

אומרת התורה: "ואיש את קדשיו לו יהיה" מבאר ה"חפץ חיים": לכל אדם שלשה חברים בעולם הזה:

הממון בו השקיע כל חייו.

הבנים שלו

והמצוות והמעשים טובים שעשה.

בשעת פטירתו הוא פונה אליהם: "בואו עמי" ועד מהרה הוא מגלה שהכסף עומד במקומו ולא זז, בניו מוליכים אותו עד פתח הקבר. והחבר היחיד - זה שהוא השקיע בו הכי פחות, המצוות והמעשים טובים שעשה הולכים אתו לעולם הבא וממליצים טוב בעדו...

אם רק נדע היכן כדאי להשקיע...

"נשא את ראש" (ד, כב) (.חידושי הר"ם - עיטורי תורה)

פרשת נשא היא הפרשה הארוכה ביותר מכל הפרשיות שבתורה. וכן יש אריכות רבה במדרש ובזוה"ק . ואמר על כך החידושי הר"ם זצ"ל, משום שכיון ששבת נשא הוא על פי רוב השבת הראשונה אחר חג השבועות (חוץ משנת עיבור) לפיכך גילו חז"ל, בשבת נשא, התפשטות מופלגת בתורה , אשר זכו בחג השבועות בקבלת התורה.

ובספר "ילקוט חמישאי" הביא בשם ספר "עיטורי תורה" שיש כאן דבר פלא, שפרשת נשא היא פרשה הכי גדולה בתורה ויש בה קע"ו פסוקים. והפרק הכי גדול בתנ"ך הוא בס' תהלים (מזמור קיט) "אשרי תמימי דרך", ויש בו גם כן קע"ו פסוקים. והמסכת הכי גדולה בש"ס היא מסכת בבא בתרא, ויש בה גם כן קע"ו דפים.

"איש אשר ייתן לכהן לו יהיה" (הרב רבינשטיין)

משל למה הדבר דומה?

אמר רבי ישראל מאיר הכהן בעל "החפץ חיים" - משל לעני אחד שהחליט לנסוע למדינה רחוקה ולנסות שם את מזלו במסחר. נסע אותו האיש למדינה רחוקה באפריקה. במדינה זו החום היה כבד ומרעה לבהמות אין ומשום כך חלב יקר מאוד. החל העני לעסוק בסחר בחלב ועד מהרה הצליח מאוד והתעשר. בכל זאת לא שב לביתו והמשיך במסחרו. לאחר כמה שנים קיבל מכתב מאשתו בו היא מבקשת ממנו כי ישוב הביתה. חשב האיש בליבו: כדאי לי לקנות חלב בכל כספי וכאשר אבוא למקומי אמכור אותו וארוויח כסף רב. אמר ועשה.

לפני שעלה לאנייה נגש אליו סוחר ביהלומים והציע שיקנה כמה יהלומים לבני משפחתו. יהלומים - אמר סוחר החלב - אוכל לקנות בכל מקום... אני מעדיף לקנות עוד קצת חלב... לאחר שכנועים רבים קנה האיש קצת יהלומים במקצת כספו שנשאר לו...

כאשר הגיע לביתו נוכח לדעת לגודל אסונו כי כל החלב אשר ברשותו החמיץ ואינו שווה מאומה... "האם לשם כך סבלתי והצטערתי כל השנים"? ! צעקה אשתו במר נפשה. עמד האיש בבושת פנים ולא ידע את נפשו מרב צער ובושה. הון שעמל עליו הרבה שנים ירד לטמיון בן לילה...

לפתע נזכר האיש במעט היהלומים שקנה טרם עלותו לאוניה. לקח האיש את היהלומים מכר אותם ובכסף התפרנסו הוא וביתו שנים רבות בכבוד. כמה הצטער הסוחר שלא קנה יותר יהלומים...

כן הוא גם הנמשל - סיים "החפץ חיים"

האדם יורד לעולם הזה כדי לעסוק במצוות והנה את רוב ימיו מבלה בצבירת רכוש. רכוש זה לעתיד לבוא בעולם הבא לא שווה מאומה... כאשר בא האדם לפני בית דין של מעלה אומרים לו: פרט את מעשיך! ואז עומד הוא בבושת פנים ואינו יודע מה להשיב... לפתע נזכר האיש במעט מעות שנתן פעם לצדקה... ובמצוות ביקור חולים שעשה וכדומה. בעבורם מקבל שכרו בעולם הבא.

מה רב צערו על כך שלא ניצל את כל זמנו לצבירת מצוות ומעשים טובים...

אין לנו הרבה כאלה (גד שכטמן)

חייל טרי באחד מארגוני הטרור בעולם פתח את סליק הנשק במפקדה, מולו נצצו רימונים רבים מסודרים בשורות. הוא נטל רימון מבריק ושחרר לאיטו את הנצרה.

המפקד שהבחין במעשיו צרח בהיסטריה: "מה אתה עושה? אתה נורמאלי? זה יתפוצץ!".

"לא נורא המפקד", השיב החייל בשלווה, "יש לנו הרבה כאלה"

"ברכת כהנים" המופיעה בפרשתנו הינה מתנה נשגבה שקיבלו הכוהנים, לא פחות מאשר הינה ברכה נעלית עבורנו, הישראלים. מדוע קיבלו הכוהנים מתנה זו בנוסף לכ"ד מתנות כהונה בהן זכו?

ובכן, לא רבים מודעים לכך, שתפקידם העיקרי של הכוהנים הינו הפצת ולימוד התורה לשאר חלקי העם. מקור הדבר הינו פסוק מפורש בפרשה האחרונה בספר דברים: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", רק לאחר מכן מופיע תפקידם המשני: "ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך". המפרשים ראו בכך קשר ברור לעובדה שדווקא צאצאיו של אהרן הכהן הממונים על לימוד התורה בעם ישראל - הם הם המופקדים והממונים לברך את העם. התורה היא מקור השפע בעולמנו זה, ובעולמות העליונים הנסתרים מעינינו, העיסוק והלימוד בה - הם מקור הכח והיכולת לברך ולהשפיע טוב לזולתנו. זהו גם סוד כוח הברכות של גדולי ישראל המשנות את סדרי הטבע חדשות לבקרים.

בימים אלו שהשיח הציבורי גועש ורותח על לומדי התורה וחובשי ספסלי בית המדרש שכביכול אינם "נושאים בנטל", ברצוננו למקד מעט את העדשה לנשיאה האמתית בנטל הביטחון הלאומי.

נשוב מעט אחורה בזמן, הימים היו ימי ראשית השלטון הישראלי בארץ הקודש, ראשי ומנהיגי הציונות שאפו בכל ליבם שנושאי דגל התורה יצטרפו לפעולותיהם החלוציות להגנת העם והמולדת, אך אלו האחרונים סירבו לשומעיהם לשרת במקום שבו התורה לא מקבלת ערך. ראש הממשלה דוד בן-גוריון, הפציר בעסקנים החרדים שיקבעו לו פגישה עם גדול הדור שישב בבני ברק רבי אברהם ישעיהו קרליץ - החזון איש.

החזון איש סירב בתחילה לפגישה אך לבסוף הסכים. הרבה נאמר באותה פגישה טעונה, אנו נדלג לחלק הנוגע לנו: "מדוע אינכם נושאים עמנו בנטל", כך תהה רה"מ, "הרי אם נהיה כנים לרגע, בלי צבא יהודי בארץ ישראל - לא יהיה בידכם דבר לעשות בעת התקפה ערבית רצחנית. כלום תצאו לשדה הקרב וגמרות בידכם?!".

החזון איש חייך וענה: "הרשה לי, רה"מ, לספר באוזניך סיפור שסיפרה לי אמי בילדותי. זעליג העגלון יצא בחורף הקר והמושג עם סחורתו לכיוון היריד, הדרך התארכה וזעליג רעד על מושבו מצינת הלילה. לפנות בוקר הבין זעליג שאם לא יעשה מעשה במהירות אוזניו

עלולות לקפוא מקור ובפעם הבאה שיגעו בהן - ינשרו ממקומן. קפץ ממושביו בחזית העגלה, חפן מעט שלג קר בכפות ידיו וכפי שלימדו סבתו המנוחה שפשף את אוזניו בשלג עד שחזרה זרימת הדם לוורידיו. "כששב זעליג לביתו, סח לרעייתו את כל אותו מעשה ואמר לה: בר מזל שנסיעתי התקיימה בחורף, תארי לך שהייתי נוסע ליריד בקיץ - מהיכן הייתי מוצא שלג לשפשף את אוזני הקפואות???"

בן-גוריון לא יכל שלא ללעוג לתמימותו של העגלון, אך משהבין את המסר הדק והחד יצא בשתיקה רועמת מהחדר.

אנו נשים את הדברים על השולחן: מי ששואל היכן תרומתם של לומדי התורה לצה"ל - כמוהו כזעליג העגלון ששכח שבקיץ אין שלג וממילא האוזניים לא קופאות. לימוד התורה היא, מונע את הצורך בקיומו של צבא! וכמו שהובטחנו בתורה: "אם בחוקותי תלכו... וחרב לא תעבור בארצכם".

זוהי השקפתנו וזוהי אמונתנו. ההיסטוריה הוכיחה לא אחת ש"נצח ישראל לא ישקר" והבטחותיו של בורא העולם אינן זקוקות לראיות נוספות ממה שהוא שולח לנו ברצונו מעת לעת. גם הצבאות שהיו קיימים בעם ישראל אצל מלכי יהודה וישראל היוו רק ביטוי למאמר חז"ל: "אין סומכים על הנס", ואין צורך להרחיב שהם היו מיוסדים על קדושה וטהרה ולא עברו שם חלילה וחס על איסורים חמורים כשבת וצניעות.

ומכאן לטענתם של אותם חכמים - בעיני-עצמם שהחליטו להגביל את מכסת לומדי התורה בטהרה לכמות קטנה של עילויים בטענה ש"לא נורא, יש לנו הרבה כאלה". חוץ מהעובדה שמספרית הם לא צודקים ואנו עוד נמצאים במינוס מבחינת הלומדים שלהם אנו זקוקים על מנת שיהיה "שוויון בנטל" בין לימוד התורה לשירות בצבא, בל נשכח: כל בחור שיוצא מהישיבה ונצרתו תישלף, גורם נזק רוחני לא רק לעצמו אלא לכל הסובבים אותו.

"לבית אבותם" (ד, מו)

אחד מנכבדי ווילנא, ביקר בכל פעם אצל רבי יוסף דב מברסק . כשעמדו להיפרד, אמר לו הרב: "כאשר תבוא לוילנא, דרוש נא בשלומם של אותם יהודים שאין להם בתים". תמה הלה על הדברים והרב הסביר: נאמר בתהילים (קלה, יט-כ) : "בית ישראל ברכו את ה' בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה'". ומפני מה לא נאמר גם "בית יראי ה' ? אלא משום שאין ליראי ה' בתים ואין הם טרודים בדאגות נכסיהם..."

"מבן שלושים שנה ומעלה ועד בן חמישים שנה כל הבא לעבוד עבודת משא באהל מועד" [ד, מז].

רבותינו פירשו במסכת ערכין: מניין שהלויים טעונין לשורר בכלי שיר? דכתיב 'עבודת עבודה' איזוהי עבודה שצריכה עבודה אחרת עמה? הוי אומר זה השיר בכלי שיר (רש"י דברי הימים ב, כט כה).

בספרים הקדושים מבואר בהרחבה כמה גדול כוח הנגינה לעורר לבבות ישראל לעבודתו יתברך, ויש בזה עניינים גבוהים מאוד עפ"י קבלה, ולכן כתב בספר חסידים "חקור לך אחר ניגונים, וכשתתפלל אמור אותן באותו ניגון שנעים ומתוק בעיניך, באותו ניגון אמור תפילתך ותתפלל תפילתך בכוונה, וימשוך לבך אחר מוצא פִּיךָ. לדבר בקשה ושאלה, ניגון שמכין את הלב. לדברי שבח, ניגון המשמח את הלב, למען ימלא פִּיךָ אהבה ושמחה למי שרואה לבבך, ותברכהו בחיבה רחבה וגילה, כל אלה הדברים המכניסים את הלב".

הניגון היהודי, לסגנונותיו ולהשתלשלותו מדור לדור ומעדה לעדה, ביטא תמיד רכות, עדנות, נעימות וחן. המוסיקה הרעשנית – לא הייתה אף פעם מאפיינת של מוסיקה יהודית אמיתית, כזו שהושרה בפיפיות עמך בית ישראל. זמירות זר מגיעה לא אחת, לצערנו, גם למחוזותינו. ישנם מלחינים וישנם מחברי שירים, שהעדינות מהם והלאה. שהם לא שמים לב לא למה שהם כותבים ולא לצלילים שהם מלחינים. לעומתם, צריך הציבור לעמוד איתן על המשמר – ולא לאמץ את מה שפסול, בוטה ולא מאפיין את המוסיקה שמתאים שתשמע באוהלינו ושיהיה לה השפעה חיובית. הנה סיפורי מרטיט לב ונשמה, על ניגונים שנחצבו מלבבות טהורים וקדושים שהעלו את שומעיהם להיכלות טמירים קסומים ונעלמים:

ניגון שהציל משמד

ליל שבת קודש, אחר הסעודה, פתח אחד האורחים ואמר, "מי יודע היכן הייתי היום לולי המנגינה הזו. ה' ירחם". אותה עת, ישב איש שיחו ובלע בהתרגשות את דבריו. חושיו אותתו לו, כי מעשה שכזה אינו מתרחש בכל יום. היהודי שאף מלא רעותיו מאווירה הצח של ירושלים והחל לספר. "ילד קטן הייתי. אתה בוודאי מכיר את הסיפורים האלה. גרמנים. עוצר. יריות. אקציה. צווחות אימים. הליכה בשלשות לכיוון היער. צרורות ארוכים של יריות, ולאחר מכן דממה מחרידה נופלת על היער. נשמות הנרצחים עולות השמימה, ביניהם אבי ואמי. אחי ואחיותיי. דודים דודות. בני דודים. גיסים. אחיינים מתוקים. סבא, סבתא. איש לא ניצל. נותרתי אני ובגדי לעורי."

שכנים נכרים, מחסידי אומות העולם, ריחמו עלי והכניסו אותי לביתם. ילד קטן הייתי. אולי בן ארבע, אולי בן חמש. לימים, סיפרו לי השכנים, שכאשר הנאצים יימח שמם אספו את היהודים, אני שיחקתי בחצרם וכך ניצלתי. מיטבי דאגו לכל מחסורי. האכילוני, השקוני והתייחסו אלי כאל אחד מבני המשפחה. חשתי בנח בחברתם, ואט אט החלו זיכרונות העבר להתערפל במוחי. מלאך השכחה עשה את מלאכתו כהוגן. לפעמים, לעיתים נדירות, כאשר הייתי משחק עם מקל הסבא של אביו של הגוי שאירחני, הייתי נזכר בסבתי שנעזרה גם היא במקל הליכה. מעבר לזאת, לא נותר בזיכרוני כמעט מאומה".

"יום אחד" סיפר האיש, "בעודי משתובב עם חברי, הופיעה קבוצת נזירות בחצר הבית בו התגוררתי. בעל הבית שיצא לקראתן הצביע לעברי. אשתו, אמו ואביו הצטרפו אל השיחה ולאחר שהתלחשו במרץ, תוך שהם מביטים לעברי, סימן לי בעל הבית שאגש אליו: "ראה" אמר לי. "הכנסנו אותך למשפחתנו, כאשר היית זאטוט קטן שאינו יודע מימינו ומשמאלו. היום, ילד גדול אתה, מוכשר ובוגר. אני בטוח שאתה רוצה להשתלב במשפחתנו, להפוך לאחד מאתנו. ממילא אתה אוכל מפיתנו ושותה את מימינו ואנו נוהגים עמך כבן משפחה. מדוע תהא שונה ומוזר? טבול ילדי במים והפוך לנוצרי הגון".

כעבור שעה קלה, אחר שהילד הולבש בבגדי חג, נפתחו דלתות הבית לרווחה ותהלכה חגיגת של נזירות ובני המשפחה שבביתם שהה, ליוותה את הילד הרך. ילד קטן, לבד, בלי אב ואם. ללא אחים, דודים, קרובים, חברים, כלום. לבד. בודד בעולמו של הקב"ה, הובל הילד בידי האנשים הקרובים לו ביותר בשנים האחרונות, שטיפחוהו, האכילוהו והשקוהו. וכי הייתה לו אפשרות לסרב להם?

"לפתע, היה זה ליד האסם הגדול, נעמדתי על מקומי. מאי שם, נפתחו לפני שערי עולם הנגינה, ושיר עתיק יומין שהיה חבוי בזיכרוני, צף ועלה. ובלחש, התחלתי לזמר לעצמי "שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך, ש..." שירתי התעצמה וגברה, ואני יהודי קטן מוקף נזירות וגויים, מזמר את המנגינה בהתלהבות. עולה, יורד, מתרפק וחוזר חלילה. התהלכה הנכבדה עצרה גם היא. אט אט, הצטרפו גם עוברי אורח לחזות במחזה המדהים. יהודי קטן, עומד לו באמצע הרחוב, משפשף את כפות ידיו זו בזו ומזמר לעצמו מנגינה מוזרה. "היום אנחנו לא הולכים" הודעתי למלווי נחרצות והסבתי את פני לכיוון הבית. לא ידעתי בדיוק מה קורה. אבל הרגשתי שמה שרוצים לעשות לי, לא משתלב עם המנגינה ועם הזיכרונות הקשורים בה".

"לאחר מספר ימים, ניסה בעל הבית לשדל אותי שנית להמיר את דתי. ושוב, תהלכה, מנגינה וחוזרים הביתה. כאשר נוכחתי כי הוא עומד על דעתו, נמלטתי מביתם בחסות החשיכה. לאחר תלאות ונדודים רבים, הנחתי את כף רגלי על יבשת אמריקה, שם זכיתי להקים בית נאמן ולראות דורות ישרים. הערב, ליל שבת, ביקרתי בכותל המערבי לראשונה בחיי. היום נסגר המעגל. בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, ליד הכותל המערבי, שרתי. את הניגון המופלא הזה, בראש גאה ובקול רם, בחברת אחי בני עמי. הניגון שהשיב אותי הביתה לחיק עמי וא-לוקי".

תפקיד השירה לרומם (הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל – והגדת, במדבר)

"בכתף ישאו" דרש הרב גלינסקי: בגמרא דנו, מנין לשירת הלויים מן התורה. והביאו הכתוב "לבני קהת לא נתן (עגלות) כי עבדת הקדש... בכתף ישאו". ממשמע שנאמר "בכתף" איני יודע מה ש"ישאו", ומה תלמוד לומר "ישאו"? אלא אין "ישאו" אלא לשון שירה. וכן הוא אומר "שאו זמרה ותנו תף" ואומר ישאו קולם ירנו".

כמה עומק יש כאן!

אנו מיחסים חשיבות לשירה, ליופייה ועשרה, לבצוע המשלם. איזה קול לזמר, וכמה כלים בתזמורת. מי המלחין, ומי המנצח. וכאן, במלה אחת, כל מהותה של השירה והנגינה, המודד הקובע את טיבה: "שאו!" האם היא מצליחה היא לרומם ולנשא, להגביה טפח מעל הקרקע, לקרב אל השמים. כי רבים כל כך שרים ומנגנים, ולבם בל עמם. "שאו", אין כאן!

ואספר:

בישיבה בביאליסטוק היה לנו בקושי לחם לאכול. "בשר ודגים ורב מטעמים" היו רק בזמירות... היה לי חבר, משה, שאביו היה החזן הראשי בבית הכנסת הגדול בביאליסטוק. נהנה ממשכורת נאה, ושלחנו ערוך כדת. הזמין אותי להתארח אצלם בסעודת ליל ראש השנה.

באמת, סימן לשפע לכל השנה כלה. לא חסרו כל טובה, בלי עין הרע. נעניתי ואמרת: "גם לי קול נאה, אולי אהיה חזן?!"

הן יודעים אתם, המגן אברהם הביא את דברי השל"ה הקדוש זצ"ל: "ראוי לומר "ואנחנו לא נדע" בישיבה, "מה נעשה" – בעמידה". ופרשתי: שאין אנחנו יודעים בתקופת לימודינו בישיבה מה נעשה וממה נתפרנס בימי העמידה. אז הנה, יש לי פרנסה...

אמר לי החזן: שמע לקולי, בחר לך כל מקצוע, רק לא זה!

מדוע? תמהתי – הרי עם מקצוע כזה אפשר ללמד כל השבוע ולהתעלות בתורה ובמוסר, רק בשבת 'לשטח' ברכת החדש כהלכתה ולהתפרנס ברחב יד...

ביתו של החזן העיד על כך...

אמר לי: כדברך הן הוא. אבל למעשה אין אמלל מן החזן.

לא הבנתי וראיתי שגם חברי לא, וכל בני הבית תמהו.

הסביר: החזן עומד ומתפלל. ואמרו כשאתה עומד ומתפלל יהא לבך שמח כי לא-לוקים עליון אתה עובד. אך החזן, במקום לחשוב שהוא עומד לפני ה' ולקוות שיהי מקבל ומרצה לפניו, תוהה איך הקהל מקבל את הסלסול והאם הוא מקבל ומרצה לפניו... היש אמלל ממנו?!

ובעניין זה מספרים על גבאי שהתקשר לחזן הוותיק בפרס הימים הנוראים ושאלו: ובכן, האם נזכה לשמע אותך גם השנה? הטעם הטוב עוד עומד בפה. אח, הקטע של "ריבונו של עולם מלא משאלותיי לטובה" כל כך מרגש...

והחזן ענה: כמובן, אם ירצה השם, צריך רק לדבר על המחיר.

תמה הגבאי: המחיר כאשתקד, הרי התפילה לא השתנתה.

זהו, שכן! – הפתיע החזן – תשמע, השנה המצאתי "ריבונו של עולם" הפלא ופלא. עבורו בלבד יש להכפיל את המשכרת..

אמר הגבאי: הזהר והישמר, עד שאתה ממציא "ריבונו של עולם חדש" הריבונו של עולם עלול להמציא חזן חדש...

האמת, יש עניין בשירים חדשים, כנאמר "שירו לה' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים" "שירו לה' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ", "שירו לה' שיר חדש היטיבו נגן בתרועה", "ויתן בפי שיר חדש תהלה לא-לוקינו". אבל השירה היא ביטוי הפנימיות והרגש, והשיר החדש הוא תוצאת התלהטות הרגש, התגברות הדבקות והתרוננות הנפש. ולא שהשיר יהיה המטרה ועקר בפני עצמו.

מכאן הפתגם השגור, שאיני מסכים עמו, שהחזנים טיפשים. אסור לעשות הכללות. שלא כאותו יהודי שטען ששיעור הטיפשים באוכלוסייה הוא פחות מעשרה אחוזים, שהרי לכל מנין

ומעלה חזן אחד. לדעתו, השיעור גדול הרבה יותר. אבל מקור הפתגם הוא שהטיפש הופך את הטפל לעקר! אך החזן שידע כי השירה היא כלי בלבד והעקר הוא הרגש, הוא החזן החכם!

“כל-הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל מועד”

רש"י מפרש פשוטו של מקרא: “עבודת עבודה. הוא השיר במצולתיים וכינורות, שהיא עבודה לעבודה אחרת”. ועוד פירשו בדרך רמז שיש סוגים בבני אדם, יש שעבודתו עבודה לשמה, כדי לעבוד את בוראו, ויש שאמנם עובד אבל עבודתו חשבת עליו כעבודת משא, ועושה את הדבר בעצלות ובקושי גדול.

וכבר המשיל המגיד מדובנא את משלו על הפסוק “לא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל”: משל לסוחר יהלומים שמגיע לעיר בערב שבת, הוא ממחר לביתו ושולח את נערו להביא את מזוודתו. הלה מגיע נושם נושף ומזיע, ומודיע שמילא את שליחותו. אוי, אומר הסוחר, אם המזוודה כל כך כבדה - אין היא שלי, שלי מלאה ביהלומים והיא קלה ונעימה למשא.

וזוהו שאמר הפסוק: “ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל” - אם עבודת ה' אצלך היא יגיעה עמל ועול, אין זו עבודת ה' שלי. כי עבודת ה' האמתית אמורה להיות מתוך שמחה ותענוג. בכל דבר ועניין בין בלימוד בין בעבודת ה', אם העושה יודע להעריך את מעלת מעשיו, אינו מתעייף בכלל. כאשר אדם לומד ויודע שכל דיבור בתורה שווה הרבה יותר מאלפי זהב וכסף, וכשהוא לומד הוא זוכה לדבר היקר ביותר בעולם, ממילא לא קשה עליו לעמוד וללמוד ולהרוויח את כל ההון שבעולם. ובפרט שזוכה בכל דקה של לימוד לומר מאתיים מילים שהם מאתיים מצוות עשה של לימוד תורה שהיא כנגד כולם. ודאי שיש כאן ריווח עצום, ומי שיודע להעריך את התורה שנכתב עליה “יקרה היא מפנינים וכל חפציק לא ישוו בה”, לימודו לא יהיה בגדר עבודת משא אלא כאחד שהולך לעבוד עבודה שמרוויח בה מיליונים, ולא יתעייף כלל.

על הגאון רבי זלמן מוולוז'ין זצ"ל מסופר שפעם היה זקוק לעיין בספר קודש שהיה מאחורי ספריה כבדה מאוד. ומרוב חשקו להגות בספר זה, הצליח בכוחות עלומים להזיז את הספרייה ולקחת את הספר.

“איש או אשה... והתודו... והשיב את אשמו” (ר' משה חגיז)

בפרשת נשא נאמר: “איש או אשה... והתודו... והשיב את אשמו”, הפסוק פותח בלשון יחיד, ממשיך בלשון רבים, ומסיים שוב בלשון יחיד. ללמד אותנו שכל ישראל ערבים זה לזה!

“והתודו” - אדם חייב ביום כיפור להתוודות לא רק על עוונותיו שלו אלא גם על עוונות חברו!

משל למה הדבר דומה? לחבורת אנשים שהפליגו יחד באונייה גדולה ומפוארת. קבל כל אחד מהנוסעים תא מיוחד לדור בו. כאשר היו בלב ים, ישב אחד הנוסעים בתאו, והחל לקדוח חור בדופן האונייה... מה אתה עושה??? נזעקו חבריו, הן האונייה תטבע! מה אכפת לכם? השיב הנוסע, והרי אני קודח את החור בתא שלי...

כן הוא גם הנמשל:

סיים ר' משה את דבריו - כל ישראל ערבים זה לזה, ואדם יחיד החוטא, מחייב הוא בכך את כלל ישראל. על כל אחד ואחד לתת אל ליבו ערבות זו! להיות חלק מקבוצה זה אומר שיש לנו אחריות על מה שקורה בה. שלכולם טוב והמטרה שלנו מתקדמת.

להיות חלק מעם ישראל זה אומר שיש ערבות הדדית..

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם.. והתוודו את חטאתם... וחמישתו יוסף עליך
(ה, ו-ז) (א.א. בלבנון)

הגאון רבי חיים דוב גראס זצ"ל פירש בדרך צחות: דהנה איתא במהרש"א דאיש בגימטריא שי"א, ואשה בגימטריא ש"ו. וזה הרמז שהאיש צריך להתאמץ להיות יותר מהאישה, ופירש המהרש"א בזה את הכתוב (קהלת ז, כו) 'מוצא אני מר ממוות את האשה' כי 'האישה' עולה כמו איש, שי"א, וזה מר ממוות אם האישה היא כמוהו. ובזה פירש את שלושת הפסוקים שנאמרו באשה 'מצא אשה מצא טוב' (משלי יח, כב) היינו אם מצא 'אשה' שהיא פחותה ממנו אזי מצא טוב, אבל אם מוצא 'האשה' שאז היא כמוהו, הרי מוצא אני מר ממוות את האישה, ואם הוא 'אשה' עולה בגימטריא שי"ב שהוא כבר יותר מאי"ש, אזי 'אדם אחד באלף מצאתי 'אשה' בכל אלה לא מצאתי' (קהלת ז, כח) בכל אלה לא מצאתי אדם כלל. וזה פירוש הכתוב "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם", היינו שע"י חטאתם "ואשמה הנפש ההיא" שיש להם בן שיצא לתרבות רעה רח"ל, בוודאי כל אחד תולה את האשמה בשני, הבעל באשתו והאישה בבעל, אמרה תורה לשניהם אל האיש ואל האישה "והתוודו את חטאתם" שניהם אשמים וכל אחד מהם צריך לעשות תשובה, אמנם האיש צריך לעשות יותר תשובה כי הוא יותר מחויב בדבר, ואמרה התורה הטעם כי "וחמישתו יוסף עליו" שכיון שמספר אי"ש עולה בגימטריא חמש יותר ממנה, על כן הוא העיקר בביתו.

"והתוודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו" (ה, ז) (פרפראות לתורה)

לכאורה תמוה הדבר, שהכתוב פותח כאן בלשון רבים "והתוודו", ואחר כך מדבר בלשון יחיד "והשיב", "ונתן"? "משיב על כך הצדיק רבי מרדכי מנישכ"ז בדרך החידוד: למרבה הצער, קיים לעתים בקרב הבריות מרחק גדול בין ההבטחה למעשה. ולכן עינינו רואות, שמרובים האנשים המכים על חטא ומתוודים בפניהם על חטאים ועוונות שנכשלו בהם. אולם כאשר אלה מגיעים לקיום החובה של השבת גזלה לזולת וכיוצא בכך - מתברר במקרים רבים, שהווידוי בפה אינו מביא לכלל מעשה בידיים. מציאות עגומה זו ביחסים שבין אדם לחברו באה לידי ביטוי בלשון המשתנית בכתוב שלפנינו: "והתוודו" מקוימים על ידי הרבים, אבל "והשיב...ונתן..." מקוימים רק על ידי מעטים, יחיד פה ויחיד שם...

התוודו את חטאתם אשר עשו (ה,ז)

מסופר: איש פשוט אחד שגר בירושלים היה סובל לפני פטירתו ייסורים רבים ולא יכול היה למות, כשבאו אליו אנשים לבקרו, לא ביקש מהם דבר, כי אם שיתפללו את ה' שייקח את נשמתו ולא יסבול ייסורים נוראים כאלה, והיה גוסס ומתעורר לתחייה, ושוב גוסס, וחוזר חלילה.

בין המבקרים אותו היה אדם אחד שביקש ממנו שיספר לו את כל פרק חייו ומה שעבר עליו מימי נעוריו ועד עתה, התחיל לספר ובתוך הדברים סיפר שהיה בליזענסק, כשהזכיר האיש את העיר ליזענסק עלתה מחשבה בלב האיש המבקר ושאל אותו, אם היה על קברו של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, החולה השיב בתמיהה, וכי אפשר להיות בליזענסק ולא להשתטח על קברו של אותו צדיק.

אם כן אמר האיש, מובן הדבר, רבי אלימלך כתב בצוואתו, שכל מי שיפקוד את קברו מובטח לו שלא ימות בלא תשובה, ובכן זו העצה היעודה לך, תאמר וידוי ותעשה תשובה, עשה החולה כן ומיד נפטר.

האשם המושב לה' לכהן (ה, ח) (מעש"ת)

נשאלת השאלה: איך בעצם נחשב בתור השבה מה שהוא נותן לכהן, אשר לחלוטין זר הוא לנגזל? משיב על כך ה"מהרי"ל חריף: הן ידוע שמזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, ואם אדם גוזל מחברו הריהו מטריח כביכול את השם יתברך להשלים את חסרונו של הנגזל (עיין סנהדרין ח.), לפיכך כשלא הספיק הגזלן להשיב את הגזלה לבעליה, הרי כבר השלים לו השם יתברך לה הוא את חסרונו, כך שהגזלן מחויב עתה להשיב את הגזלה לריבונו של עולם. ובכן, כשהוא משיב אותה לכהן על פי ציווי השם יתברך, הרי זה כאילו השיב לריבונו של עולם כביכול – "המושב לה' לכהן..."

"...איש או אשה כי יפלא לנדר נזיר להזיר לה'.... כי נזר אלקיו על ראשו"

רבינו אברהם אבן עזרא מבאר את שורשה של המילה נזיר: "ויש אומרים, כי מלת נזיר - מגזרת נזר, והעד "כי נזר א-לוקיו על ראשו", ואיננו רחוק. דע כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם, והמלך האמתי, שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חופשי מן התאוות.

הנזיר מראה שליטה על תענוגות העולם הזה. הוא מתקדש, מיטהר ומתרומם. ובעצם קבלת הנזירות על עצמו, הוא זוכה ל"נזר אלקיו על ראשו"

מלך אמתי הוא זה שחופשי מן התאוות!

מובא סיפור על הרב ש"ך זצ"ל המתאר מהי שליטה על התאוות: ידוע שהרב ש"ך היה ישן שעות מועטות בלילה ואת רוב חייו הקדיש ללימוד התורה. כאחרים היה הרב ש"ך שקוע בלימוד ועישן בין 3-4 חפיסות סיגריות בכל יום. (זה נראה הרבה אך אם נביא בחשבון שישן 3 שעות בלילה ונחלק זאת במספר השעות שהיה לומד זה יחסית ממוצע...). בשנות ה-80 לחייו הגיע אליו רופא והסביר לו שלא כדאי להמשיך לעשן כיוון שהעישון מזיק לבריאות... כל מי

שהכיר את הרב היה משוכנע שדברי הרופא ידחו על הסף... אך לפליאת כולם השיב הרב: אם אי אפשר אז לא נורא... והפסיק לעשן מאותו הרגע...

זהו מלך אמתי אחד שמסוגל לשלוט ברצונות שלו ולא אחד שהרצונות מכתיבים לו את מהלך חייו...

"כִּי נָזַר אֶלְקִיו עַל רֵאשׁוֹ" - כתר של כבוד לנזיר...

במה נתייחד הנזיר

"הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין"

הבעש"ט מבאר: שאין זו המלצה אלא דרישה מאת ה' - הקב"ה רוצה שתהיה נזיר, כי אם לא כן - לא היית רואה את הסוטה בקילקולה. - הקב"ה מדבר אליך!

במסכת כלה פרק ב מופיע סיפור על רבי עקיבא שפגש אדם שרוף וערום הסוחר עצים ורץ במהירות. שאלו ר' עקיבא: "מה מעשיך?" השיב האיש: "מת אנכי ועלי ללקט עצים אלו בכדי להסיק את המדורה בה ישרפוני!" רצה רבי עקיבא לעכבו, התחנן אליו האיש: "אנא אל תעכבני כי עלי למהר" שאל אותו ר' עקיבא: "השארת אחרך ילד?" "השארתי אישה מעוברת, איני יודע אם בן תלד או בת," השיב האיש.

טרח ר' עקיבא עד שמצא את אשתו, והמתין עד שהילד גדל וניסה ללמדו לקרוא, אך הילד בהיותו בן להורים מופקרים, לא מחונך ומושחת בנפשו, לא אבה ללמוד. לאחר שר' עקיבא צם ארבעים יום כדי שלבו של הילד ישתנה לטובה, נפתח לבו והחל לומד בחשק, רבי עקיבא למדו לומר קדיש, כאשר החל באמירת הקדיש עלתה נשמתו של אביו מהגיהנום. ואמר לו האיש אשריך שהגעתי לתיקוני...

נשאלת השאלה: מה ראה רבי עקיבא ל"בזבז" את זמנו על ילד של עבריין?! השאלה מתחזקת מסיפור נוסף המעיד שרבי עקיבא חס על כל רגע ולא בזבז את זמנו לריק כפי שמובא: שרבי עקיבא נפרד מאשתו והלך ולמד שתיים עשרה שנה אצל רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי יהושע בן חנניה. לאחר שתיים עשרה שנה חזר לביתו, מאחורי הדלת שמע אדם רשע מקנטר את אשתו על שבעלה עזב אותה. ושמע את אשתו אומרת: "אם ישמע לי - שילך ללמוד עוד 12 שנה", וכך חזר רבי עקיבא ללמוד עוד שתיים עשרה שנה, והעמיד 24,000 תלמידים...

אם כך מתחזקת השאלה: לשם מה הוזקק רבי עקיבא לטפל בילד!?

והתשובה פשוטה: רבי עקיבא הבין שאם הוא ראה משהו זה אומר שהוא צריך לפעול... אם בא אדם דווקא היום ודווקא כעת כשאני כאן כנראה זה מדבר אלי וסב על עקבותיו לבית המדרש. אותו דבר כשהוא רואה את האיש מעולם הבא הוא מבין שאם הקב"ה הראה לו זה אומר שהוא צריך לפעול... הוא עוזב הכל ומטפל בילד וגואל את האיש מייסוריו...

הנזיר אומר לעצמו: למה ה' הראה לי את הסוטה בקילקולה? כדי שאני יזיר עצמי מן היין...

מי שמבין שה' מדבר אליו - מגיע לו את התואר קדוש...

חיים מוסריים בשתי גרסאות (הרב לורד יונתן סקס)

הנזיר הוא מי שמקבל על עצמו, בדרך כלל לתקופה קצובה, דינים מיוחדים של קדושה ושל פרישות האמורים בפרשתנו: לא לשתות יין ושאר משקאות משכרים (ולא לאכול ענבים ומה שעשוי מהם), לא להסתפר, ולא להיטמא טומאת מת. התורה נמנעת משיפוט ערכי ברור של הנזירות. מצד אחד, היא אומרת על הנזיר כי "קדש הוא לה" (במדבר ו, ח). מנגד, היא קובעת כי בתום תקופת נזירותו עליו להביא קרבן חטאת (שם, יג-יד), כאילו עשה דבר-מה לא טוב.

כך נוצרה מחלוקת תנאים, שחצצה גם בין אמוראים ובין חכמי ימי הביניים. לדעת רבי אלעזר, ולימים גם לדעת הרמב"ן, הנזיר ראוי לשבח. הוא בחר מרצונו החופשי לחיות בדרגה נעלה של קדושה. הנביא עמוס אומר מפי האל: "וְאֶקִים מִבְּנֵיכֶם לְנָבִיאִים וּמִבְּחֹרֵיכֶם לְנָזִירִים" (ב, ו) – משמע שהנזיר, כמו הכהן, הוא אדם הקרוב לא-לוקים במיוחד. את החטאת הוא נדרש להקריב מפני שהוא חוזר לחיים הרגילים. החטא טמון בהפסקת הנזירות. רבי אליעזר הקפר והאמורא שמואל מחזיקים בדעה הפוכה. החטא טמון בהתנזרות, משום שהנזיר מונע מעצמו כמה מתענוגות העולם שה' ברא וראה כי טוב. רבי אליעזר הוסיף: "והלא דברים קל וחומר: ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה!".

ברור שהמחלוקת אינה רק פרשנית. היא גם אידיאולוגית. זו מחלוקת על הפרישות, על חיים של הימנעות. כמעט בכל דת ישנה תופעה של אנשים שמתוך שאיפה לטוהר רוחני מתרחקים מתענוגות העולם ומפיתוייו. הם חיים במערות, בכוכי התבודדות, במנזרים. כת קומראן הייתה אולי תנועה מסוג זה. בימי הביניים היו יהודים שאימצו פרישות דומה, ביניהם חסידי אשכנז וגם יהודים רבים בארצות האסלאם. בדיעבד, קשה שלא לזהות לפחות שמץ של השפעה מהסביבה הלא-יהודית. חסידות אשכנז קמה בתקופת מסעי הצלב, כאשר בקרב הנוצרים נפוצו קבוצות של השפלה עצמית. מקביליהם בארצות האסלאם הכירו כנראה את הסופים, התנועה המיסטית באסלאם.

ייתכן, אפוא, שהיחס הדו-ערכי של היהודים לחיי הפרישות נבע מהחשד שזהו יסוד זר שחדר ליהדות מדתות אחרות. גם בתקופת המשנה והתלמוד, הן במערב (ביוון) הן במזרח (באיראן) צצו תנועות סגפניות שראו בעולם הגשמי מקום של השחתה ושל מריבות. הם היו למעשה דואליסטים, והאמינו שהאל-האמתי איננו בורא היקום. עולם החומר הוא מְלֹאכֶת פְּפִיָּה של אלוהות פחותה במעלתה – ורעה. שתי הידועות שבין תנועות אלו הן הגנוסטיקה במערב והמניכאיזם במזרח. נראה אפוא שאפשר לייחס לפחות חלק מההתנגדות של חכמי ישראל לנזירות לרצונם להניא יהודים מהליכה בדרכים זרות.

מבלבלת במיוחד דעתו של הרמב"ם. בתוך אותה יצירה עצמה, משנה תורה, הוא נקט כלפי הנזירות עמדה חיובית ועמדה שלילית. בהלכות דעות במשנה תורה הוא מאמץ את עמדתו

השלילית של רבי אליעזר הקפר: "שמא יאמר אדם, 'הואיל והתאוה והכבוד וכיוצא בהן דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם, אפרוש מהן ביותר ואתרחק לצד האחרון', עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא יישא אישה ולא יישב בדירה נאה ולא ילבוש מלבוש נאה אלא השק והצמר הקשה וכיוצא בהן, כגון כומרי אדום – גם זו דרך רעה היא, ואסור לילך בה".² "אולם בהלכות נזירות הוא פוסק בהתאם לעמדתו החיובית של רבי אלעזר: "הנודר לה' דרך קדושה – הרי זה נאה ומשובח. ... ושקלו הכתוב בנביא".³

איך יכול מחבר אחד – כל מחבר, קל וחומר ענק-היגיון כרמב"ם – לאמץ עמדות כה סותרות בתוך אותו ספר? התשובה טמונה באחת התובנות המקוריות ביותר של הרמב"ם. לשיטתו, יש שתי דרכים שונות לחיות חיים מוסריים. דרך החסיד ודרך החכם. החכם הולך ב"שביל הזהב", ב"דרך האמצע". חיים מוסריים הם עניין של מתנינות ואיזון, של מציאת הדרך שבין היותר-מדי לבין הפחות-מדי. האומץ, למשל, נמצא באמצע הדרך בין הפחדנות לפזיזות. הנדיבות נמצאת בין הפזרנות לקמצנות. גישה זו קרובה לגישה שהציג אריסטו בחיבורו 'אתיקה ניקומאכית'. החסיד, לעומת זאת, אינו הולך בדרך האמצע. הוא אינו אוכל במידה מתונה אלא מרבה להתענות; אינו צובר הון צנוע אלא בוחר בעוני, וכן הלאה.

בכמה מקומות בכתביו הרמב"ם מסביר מדוע עשויים אנשים לבחור בקצוות. אחת הסיבות לכך היא חזרה בתשובה ושינוי אופי.⁴ אדם יכול לרפא את נגע הגאווה שלו על ידי כך שלזמן מה ישפיל את עצמו. סיבה נוספת היא חוסר סימטריה בטבע האדם. לתכונה שבקצות כל ציר אין כוח משיכה שווה. הפחדנות נפוצה מן הפזיזות, והקמצנות שכיחה מן הפזרנות, ועל כן החסיד דבק במידה הנדירה והקשה יותר. סיבה שלישית היא פיתויי התרבות הסובבת. הללו עלולים להיות מנוגדים כל כך לערכי התורה, שיהודי נאמן יבחר להיבדל מהחברה הכללית, וכלשון הרמב"ם ילבש צמר ושיער וישכון בהרים ויתבודד במדבריות⁵, וכך ירחיק עצמו מהתנהגותם הקיצונית של שכניו.

עמדת הרמב"ם עתירת דקויות. יש זמנים שהסיגוף מרפא, יש גם מקרים שהוא נדרש בהלכה, וקורה גם שהוא משמש תגובה לרוח-זמן נהנתנית מדי. אולם בדרך כלל, הרמב"ם פוסק שמצווה ללכת בדרך האמצע, ודרכו של החסיד היא אם כן לפנים משורת הדין.⁶

משה הלברטל, בספרו המרשים על הרמב"ם, מתאר את הרמב"ם כמי שמרכז את המתח הבסיסי שבין האידיאל האזרחי של המסורת הפוליטית היוונית לבין האידיאל הרוחני של הרדיקל הדתי שבעיניו, כמאמרו של הרבי מקוצק, "אמצע הרחוב נועד לסוסים; האנשים הולכים בצדדים". בעיני החסיד, החכם של הרמב"ם עשוי להיראות כבורגני נהנתן.

ואכן, במהותם של דברים, אלו הן שתי דרכים להבנת החיים המוסריים עצמם. האם מטרת החיים המוסריים היא להגיע לשלמות אישית – או ליצור חברה הוגנת, צודקת וחומלת? התשובה האינטואיטיבית של רובנו תהיה: גם וגם. וכאן מתבלטת חריפותו ההגותית של

הרמב"ם. הוא מאבחן שאי אפשר לאחוז במטרה האחת בלי להניח ידנו מן השנייה. אלה הם שני מסלולים נפרדים.

חסיד עשוי לתת את כל כספו לעני; אבל מה עם בני משפחתו שלו? חסיד עשוי לסרב לשפוך דמים כחייל קרבי; אבל מה יהא על ארצו? חסיד עשוי לסלוח על כל הפשעים שנעשו לו; אבל מה עם החוק והצדק? כיחידים, חסידים הם אנשים בעלי מידות נעלות. אבל אי אפשר לבנות חברה שכולה חסידים. כי האמת היא שהחסידים אינם מתעניינים באמת בחברה. דאגתם נתונה לישועת נפשם.

תובנה עמוקה זו היא שהובילה את הרמב"ם לעמדתו הכפולה, הפרדוקסלית לכאורה, כלפי הנזיר. הנזיר בחר, לפחות לזמן מה, לאמץ לו חיים של סגפנות קיצונית. הוא חסיד. הוא בחר במסלול השלמות האישית. זו בחירה אצילית, מופתית וראויה לשבח. אך זו איננה דרכו של החכם. ואם רצוננו בחברה מתוקנת, אנו זקוקים לחכמים. החכם אינו קיצוני, מפני שהוא מבין שצריך להביא בחשבון גם אנשים אחרים. הוא זוכר שיש לו משפחה, שיש לו קהילה, ושבמשפחה ובקהילה יש אנשים. הוא זוכר שיש מדינה להגן עליה ומשק לקיים. החכם יודע שאין הוא יכול לפנות עורף לכל המחויבויות שלו ולנהל חיי יחיד נאצלים. הקב"ה קורא לנו לחיות בעולם, לא לברוח ממנו; לחיות בחברה, לא בפרישות; לשאוף ליצירת איזון בין הלחצים המנוגדים המופעלים עלינו, לא להתמקד באחד ולהתעלם מהאחרים.

על כן, מנקודת מבט אישית הנזיר הוא חסיד – אך מנקודת מבט חברתית הוא, לפחות כדימוי, "חוטא" שצריך להקריב קרבן חטאת.

הרמב"ם חי את החיים שהטיף להם. מכתביו ידוע לנו שלבו יצא אל הפרישות. היו שנים שהוא עמל יומם ולילה על חיבור פירושו למשנה, ובהמשך על חיבור 'משנה תורה'. אבל הוא גם הכיר באחריותו כלפי משפחתו וקהילתו. במכתבו למתרגמו לעתיד, שמואל אבן-תיבון, תיאר את סדר היום והשבוע הטיפוסי שלו, שבו נשא על גבו מעמסה כפולה – רופא נודע לתהילה בינלאומית, וחכם הלכה שעניי יהדות העולם נשואות אליו. הוא עבד בפרך. בתקופות מסוימות לא מצא זמן ללמוד כל השבוע. הרמב"ם היה חכם שהשתוקק להיות חסיד – אבל ידע שאין הוא יכול לעשות זאת אם רצונו למלא את אחריותו כלפי עמו. בעיניי זוהי הכרעה מרשימה, הראויה כי גם בני דורנו יישאו אליה את עיניהם.

¹תלמוד בבלי, תענית יא ע"א.

²משנה תורה, הלכות דעות ג, א.

³משנה תורה, הלכות נזירות י, יד.

⁴ראו חיבורו שמונה פרקים (המבוא לפירושו למסכת אבות), פרק רביעי, והלכות דעות, פרקים א, ב, ה, ו.

⁵שמונה פרקים, פרק רביעי.
⁶משנה תורה, הלכות דעות א, ה.

הנזיר מהדרום (מרח הגראי"ל שטיינמן זצ"ל)

בגמ' נדרים דף ט' איתא, מעשה בנזיר שבא מהדרום, והיה יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורים לו תלתלים, ושאל אותו שמעון הצדיק - בני מפני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבואה שלי, ופחז עלי יצרי וביקש לטרדני מן העולם. אמרתי לו - רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רימה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונסקתיו על ראשו, אמרתי לו בני כמוך ירבו נזירי בישראל.

והקשה הגראי"ל שטיינמן מדוע הנזיר קיבל נזירות על עצמו כדי לגלח אחר כך את שערותיו, הרי עדיף היה שמיד יגלח את שערותיו שהם השרש פורה ראש ולענה, שהביאו אותו לידי מחשבות והרהורים רעים, ואם כן יש לו לסלקם מיד, ומדוע עיכב עצמו ע"י שקיבל ע"ע נזירות ורק בגמר הנזירות יגלח שערותיו.

וביאר שאהבת עולם הזה ואהבת עולם הבא לא יתכנו לשכון בלב אחד, כמ"ש בספרים. וככל שיש באדם אהבה לתענוגי העולם הזה פוחתת ממנו האהבה לעולם הבא ורוחניות, וכמו אש ומים שאינם יכולים לשכון כאחד, כן אהבה לגשמיות ורוחניות לא יכולים לשכון כאחד, ולכן כשהנזיר ראה בבואתו נשקפת במים ופחז עליו יצרו, הבין הנזיר שיש אצלו חסרון בזה, שאהבת עולם הזה שקועה בלב, והראיה שמזמן שראה שהוא יפה, נכנס בו רצון ליהנות מהעולם הזה, וזה סימן שחסר לו אהבת עולם הבא, והוא שקוע באהבת עולם הזה, ולכן גם אם היה מוריד את השערות מכל מקום לא היה מתקן את השרש פורה ראש ולענה של רצון לתענוגי עולם הזה, ולכן הבין שהדרך לתקן פגם זה היא על ידי קבלת נזירות, שעניינה פרישה מתענוגי עולם הזה, ובזה יוכל לתקן את הנטייה הרעה שבו לתענוגות והנאות.

השמירה על חשבונכם (הרב יחזקאל שובקס)

"מאלי" היא מדינת אפריקנית בצפון מערב היבשת. למרות שלמדינה יש משאבי טבע יקרים כמו זהב ואורניום, אף על פי כן המדינה נחשבת בין העניות בעולם, וההכנסה הממוצעת לנפש אינה מגיעה ליותר מחמישים דולר לחודש. חלקיה הצפוניים של המדינה הינם חלקים מתוך מדבר סהרה. כמות הגשמים היורדת באותם אזורים מסתכמים במילימטרים אחדים, ומשום כך המצרך המבוקש ביותר שם הוא מים. אותו נוזל פשוט וזול אשר זורם אצלנו בברזים בלי כל הגבלה, הוא כל כך יקר ונדיר עד כי מהווה את המצרך החיוני ביותר. נפוץ למדי באזור לשמוע על אנשים, בעיקר זקנים וילדים, אשר קיפחו את חייהם עקב התייבשות. עבור תושבי המקום, החלום המתוק ביותר הוא, לקום בוקר אחד ולגלות מאחורי הבית מעיין מים מתוקים הנובע לו מתוך האדמה. וכך אנו מגיעים לסיפורו של הכפר "טאוֹדִין" אשר לאחר חלום מתוק כזה שנמשך מאות שנים ועברו מדורי דורות, הם זכו להתגשמות החלום.

אצלנו היו מתייחסים למים המלוכלכים והחומים אשר נבעו מתוך האדמה כאל מטרד מעצבן, שעלול להביא נחילים של יתושים, אבל בשבילם זה היה היום השמח ביותר בחייהם. מהיום והלאה יש להם מים בלי הגבלה, לצורך שתייה, רחצה, שטיפת כלים, ומה לא. מבחינתם הפכו להיות עשירי עולם. התושבים חגגו את מציאת המעיין בכמה טקסים ענקיים, אשר כללו תהלוכות שמחה בליווי כלי זמר. הקולות האלו בקעו את גבולות הכפר והגיעו לאוזניים בלתי רצויות.

לא רחוק מן הכפר היו מדי פעם חולפות קבוצות נודדות של השבט הנקרא "טוארג". במהלך נדידתם היו תרים אחר מים. מני אז שהתגלה המעיין ושמעו הגיע לאוזניהם, החלה מסכת תקיפות של בני השבט על מי המעיין. תושבי הכפר הרגישו צורך להגן על זכותם הבלעדית לשימוש במים אשר נובעים בקרב שטחם, כי בשבילם זה היה עניין קיומי. מאידך, תקיפותיהם של הטוארגים הלכו ותכפו וכך פרצה לה מלחמה אכזרית ועקובה מדם, אשר גבתה קרבנות רבים משני הצדדים. וזו הייתה שעתו של ארגון האו"ם לקחת אחריות. לאחר כמה חודשים הגיעו כוחות שמירת השלום של האו"ם כדי להשכין שלום. כסף לא היה חסר להם. במהרה הגיעו והחלו בהקמת מבנה מסביב למעיין. חצי שנה נמשכה הבניה, ולאחר מכן נתגלה לעיני כולם מבנה בטון מבוצר. בסמוך לו אף הוקם מגדל שמירה בגובה כמה קמות, ובתוכו הוצבו חיילים של האו"ם, אשר החליפו משמרות ביניהם, ועמדו עם נשק שלוף בידיהם מוכנים ומזומנים לטפל ביד קשה במי שיפר את השקט.

פעם בכמה חודשים היו בני השבט 'טוארג' מנסים את ערנותם של החיילים. בלילות נטולי ירח היו מתקרבים בלאט אל מגדל השמירה צעד אחד צעד, וכאשר התקרבו דיים היו מתפרצים פתאום בפטישים וגרזנים בידיהם. במקרים כאלו, היו החיילים מגיבים מיד בארטילריה קשה נגדם, אך לא מן הנמנע היה שכמה מן החיילים היו נפצעים ולפעמים גם מתו אחדים מהם. המפקד מטעם האו"ם שהיה אחראי על הפלוגה איתר פתרון לכך. במרחק של חצי קילומטר מן המעיין התקינו חיישן יקר בתוך האדמה. החיישן הזה אמור היה לספק התרעה על נוכחותם של פולשים באזור, וכך יכלו החיילים להתכונן מבעוד מועד לבואם ולסלק אותם בטרם יצליחו להגיע קרוב מדי. במשך כמה שנים הפיק החיישן היקר תועלת מרובה. באחד הימים טייל באזור אחד מתושבי הכפר. כאשר התיישב על סלע, הבחין מאחוריו בחתיכת ברזל משונה אשר קשורים אליה חוטי מתכת. הוא ניסה להרים את חתיכת הברזל, אך זו הייתה מחוברת חזק לאדמה. הוא חזר לכפר וקרא לכמה חברים, שיבואו לראות מקרוב את פלא הבריאה. כאשר החברים הגיעו כבר נכחו כמה חיילים עם נשק דרוך בידיהם. החיילים דרשו מהם להתרחק מן המקום מיד. אחד מהם שהיה אדיב יותר, הסכים לומר שמדובר בחיישן סודי שהינו חלק ממערך השמירה על המעיין. כמה תושבים אכפתיים ומסורים ששמעו על כך, החליטו לקום ולעשות מעשה. הם הביאו הרבה מלט חצץ וחול, והקימו מבנה בטון מסביב לחיישן היקר, בכדי שהטוארגים לא יבואו לחבל בו. אלא, שבד בבד עם ההתרחשויות שם, הגיעו הטוארגים והתחילה שם חגיגה רצינית. כעת הקדישו מלחמה נגד החיישן אשר מגלה את בואם מוקדם מדי.

הדבר הגיע עד לאוזני מפקד הפלוגה. הלה אסף את כל תושבי הכפר וכה דיבר אליהם. "אנחנו הקמנו מבנה מבוצר על המעיין, ידענו שהיא תדרבן את הטוארגים לפתוח במתקפות נגדנו, ולכן הקמנו מגדל שמירה ועשרות מחיילינו עומדים הכן במשך כל שעות היממה להגן

עליו. לעומת זאת, החיישן שאנו התקנו היה סודי ואף אחד לא נאלץ להגן עליו. כעת שכמה מבינכם הקימו עליו מבנה וגיריתם את הטוארגים להגיע לשם, אתם גם מתבקשים לגייס מבינכם כמה שומרים אשר ישמרו על החיישן במשך כל שעות היממה. אנחנו - בכל אופן - מסירים את אחריותנו ממנו".

כך כותב ה"כלי יקר" בפרשתנו: "מטעם זה נקרא כל נודר 'חוטא', כמו שלמדו מן הפסוק 'וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא', לפי שמגרה היצה"ר בעצמו, ואומרים לו 'לא דייך מה שאסרה עליך תורה במאסר של היצה"ר והבו דלא לוסוף עליה'. כי בכל מה שאסרה התורה, אע"פ שגרמה לנו גירווי היצר הרע כמו שאמרו חז"ל שמתגרה בישראל יותר מאשר באומות, מכל מקום - השנים יעמדו נגדו: תורה שבכתב, ותורה שבע"פ. אמנם העובר ב'בל תוסוף', הרי הוא מוסוף גירווי היצר הרע, אולי בהוספה זו לא תוסוף התורה תת כחה לעמוד כנגדו, כי אין כחה כי אם בדבר שהתורה סבה לו, כי המוחץ הוא ירפא. "ומכאן שכל מי שמוסף לעצמו איסורים יותר ממה שאסרה תורה, יידע שזקוק הוא לשמירה מיוחדת כדי לשמור על עצמו שלא יכשל בהם."

איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל (ה, יב) (להתעדן באהבתך גליון 63)

מה שתקנו חז"ל להתפלל על רעים האהובים שישמחם הקב"ה כשמחך יצריך בגן עדן מקדם, דהא עיקר הסיבה מה שיכול למעט את שמחתו, הוא החשש שמא אין זה זיווגו מן השמים, ודבר זה גורם לו עצב. והנה היחיד שלא היה לו שום ספק בזה, היה אדם הראשון אשר זיווגו חוה הייתה ודאי מה שהוכן לו, שהרי היא נבראה מתחלה להיות זיווגו של אדם הראשון. ולכן מברכים, שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם, דכמו שאדם הראשון הייתה שמחתו שלימה כי היה מובטח שזו היא זיווגו ההגון לו, כמו כן תהא שמחת רעים אהובים הללו בשלמות מכיוון שכוונתם לשם שמים.

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כי תשטה אשתו וגו' (ה, יב) (תהלה לדוד)

כתב רש"י "מה כתוב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה. "המפרשים עמדו על הקשר שבגלל שלא הביא מעשרותיו יביא את אשתו לכהן, וכי מה המידה כנגד מדה בזה? בספר "תהלה לדוד", תירץ עפ"י הכתוב בבראשית (ב, כב) "ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה", ש"צלע" בגימטרי' 190 ו"חוה" בגימטרי' 19 שחוה היא מעשר מן הצלע שלוקח מן האדם. לכן, כאשר האדם נמנע מלהביא את מעשרותיו אל הכהן על כרחו יזדקק להביא מעשר אחר אל הכהן דהיינו את אשתו שהיא המעשר שלו כאמור."

"איש כי תשטה אשתו" (מעין השבוע)

אנו מצויים בימי הקיץ החמים והלוהטים. חם, מהביל, מחניק, ויהיה חם עוד יותר... אך גם אלו שעדין אינם שומרי מצוות, ואפילו הגויים, ואפילו שוכני הג'ונגל הפראים אינם מערטלים וערומים לחלוטין בגלל החום הלוהט. אלא מה, כל אחד והגבול שלו... אבותינו התגוררו בארצות החמות ואנו יודעים כיצד הלכו לבושים, ואנו יודעים כיצד היו אמותינו הצנועות לבושות. אז חום אינו תרוץ לפרוק את גדריו הצניעות בלבוש. אחד ממנהיגי ישראל אמר לבני

עדתו: אני יודע שהקיץ בפתח, ואני יודע שחם – אבל עליכם לזכור כי "שם" בגיהנום, חם עוד יותר...

הבה נשמר מכל משמר על גדרי הצניעות. הבה נזכור מה שכתב רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל בפרשתנו. "איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל". "תשטה", מלשון סטייה. זה מתחיל מסטייה קלה בגדרי הצניעות, מתחיל בחריגה וחריקה, ואיש אינו יודע היכן זה יסתיים. ואז, זה ימיט חלילה אסון על ראש כלם. אז, זה ימוטט חלילה משפחות. למה ומדוע, למה לא לעצור זאת ולמנע זאת מבעוד מועד. לעצור את החריגה הראשונה ולמנע בעד הפרצה הראשונה.

גם אם חם לנו כאן, לא כדאי שנבעיר בגלל זה את התנור במדור שלנו "שם"...

"הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין" ומדוע, משום שהיין מביא לקלות דעת והשוגה בו עלול להיחשף לחמורות שבעברות. ומכיוון שראה סוטה בקלקולה הרי "עין רואה ולב חומד", ולפיכך היין מסוכן עבורו. אך השאלה הנשאלת, מה תועיל נשירות לשלושים יום אם לאחריה ישוב ליינו. והתשובה על כך תינתן בספור מעשה.

שבעים שנה מלאו לפטירתו של הגאון רבי יחיא יצחק הלוי זצ"ל, רבה של יהדות תימן, שמסר נפשו לסכל מזימות שמד להעברת יתומים יהודים על דתם. על אחד המקרים האלו נספר כאן.

בכפר חאפד נספה זוג במגפה והשאיר אחריו שני יתומים רכים. מושל הכפר נטל אותם תחת חסותו ובקש לשכנעם להתאסלם. השניים סרבו בכל תקף: יהודים הם ורצון הוריהם המנוחים היה שיישאר ביהדותם.

איים עליהם המושל: אם לא תתאסלמו, לא תוכלו לאכל בביתי ותמותו מרעב.

אמרו: על מנת כן, נמות ולא נתאסלם.

מה עשה המושל, שלחם אל המלך, לארמונו שבצנעא. בטוח יהי שלא יסרבו למלך, ולא יעמדו בפני פיתויי חיי הארמון.

שמע הרב ונחלץ לעזרה. בחשאי בא בדברים עם יועץ המלך היהודי, ושמע מפיו שהמלך חושב להביא עמו את הילדים למסגד לתפלת יום השישי. ראה הרב שהזמן קצר, וביום חמישי בשעות אחר הצהרים ארגן את חטיפת היתומים מארמון המלך.

חמתו של המלך בערה בו. חקירה מהירה ואכזרית גלתה שהחוטפים פעלו בשליחות הרב. חיילים הקיפו את ביתו ודרשו שיסגיר את הילדים החטופים.

יצא אליהם הרב, והודיעם שחפץ הוא להלוות עמם ולשוחח עם המלך. בינתיים הורה לבני ביתו שיסתירו את היתומים אצל משפחה מאמצת.

התייצב הרב לפני המלך, קבל אחריות לחטיפה והודיע שהיתומים כבר עזבו את ביתו והועברו הלאה. מבקש הוא ארכה כדי להעלות על עקבותיהם.

המלך התרשם מדמותו ומעז רוחו, והעניק לו ארכה עד יום ראשון.

ביום ראשון בא הרב והתנצל שבמשך השבת לא הספיק לחקור בנידון, ובקש ארכה נוספת. בינתיים שככה חמת המלך, צרות חדשות השכיחו את העניין מלבו, והיתומים גדלו כיהודים ובנו בתים לתפארת.

ואפשר שזו התועלת בנזירות לשלושים יום, שיש להעריך שלאחר שפסק מלשתות שלושים יום, יפסיק כליל.

להעריך מה שיש (דברי יונה גליון פ"ח)

והימים האלה נזכרים ונעשים, כשמתקרב ובא חג השבועות מתעוררת הקדושה של אותו הזמן במעמד הר סיני כשאמרו ישראל נעשה ונשמע, ויתייצבו בתחתית ההר שכפה עליהם הר כגיגית ואמר להם הקב"ה אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם [שבת פ"ח ע"א]

ובאמת יש ביד כאו"א לכפות על עצמו הר כגיגית ולקבל על עצמו עול תורה ואין צורך להמתין עד שיכפו אותו מן השמים יתבונן כל א' ויאמר בלבו אם תקבלו את התורה מוטב ואם לאו וכו' כי מבלעדי התורה מה ערך יש לחיים מבלי התורה פסקה חיותנו ח"ו כיצד היא הרגשתו של בן ישיבה שהיה בטל מתלמודו שבוע ימים וגם תפלתו שלא כהוגן לא השתתף בסדרי הישיבה, רק בארוחות ערב ובוקר, מר לו מר, איך ירגיש טעם בחיי הבל ותהו, חיים של תענוגים בודד ומדוכא הוא ריק הוא מתורה ומיראת שמים...

יסופר שהחפץ חיים ז"ע אחרי נישואיו הייתה אשתו הרבנית מנהלת חנות ומביאה פרנסה לביתו והייתה פרנסתה דחוקה ומצומצמת מאד וסמוך להם ה' איש הדיוט וגס מאד שאף הוא ניהל חנות והייתה לו פרנסה בהרחבה. התלוננה הרבנית לפני בעלה הח"ח הבט נא וראה לנו יש בית מלא תורה וצאצאינו כולם לומדי תורה והפרנסה קשה ודחוקה כ"כ ואילו שכננו ההדיוט מצליח כ"כ ויש לו פרנסה בהרחבה.

השיב לה הח"ח זצ"ל אמרי לי את כיצד היה ראוי להיות עפ"י יושר הנה לך יש בעל שעוסק בתורה ויש לך בנים העוסקים בתורה ומתחנכים ליר"ש ואך ורק דבר זה חסר לנו שהפרנסה מצומצמת ויש לנו לחם בדוחק ולעומת זה שכן זה אין בידו לא תורה ולא יראה ביתו ריקם מכל לכה"פ מגיע שתהי' לו פרנסה בריווח אדרבה הגידי נא לי וכי למי יש יותר. אנו מקבלים השפעה בהרחבה מהשי"ת מידו הפתוחה והמלאה ואך קצת מחסור בפרנסה או זה שאין לו כלום רק פרנסה בלבד עכ"ד.

ילדים (מ. שניאורסון)

את עושה את דרכך לטיפת חלב, עדיין תשושה מהלידה שחוויית, עיניך טרוטות מלילות נטולי שינה ורוויי הנקה/האכלה, ואז זה מגיע. יועצת הנקה צעירה שואלת אותך בעדינות האם "כבר נפגשת עם יועצת לתכנון המשפחה?"

אין דבר שיקר לנו בכל העולם יותר מהילדים שלנו. היית מוכנה לטפס על ה אוורסט למענם. היית מוכנה להביס צבאות שלמים כדי להצילם. זו המתנה הגדולה ביותר שה' נתן לך. את צופה בגאווה בהתפתחותם, כל אחד מהם נותן לך סיבה לחיות ולמרות הקונפליקטים

וההתמודדויות, למרות הלילות נטולי השינה וכאב הלידה, את תאהבי אותם לעולם, כמו שה' אוהב אותך ויאהב אותך לעולם.

ה' הביא את המתנה וגם את ה... כאב שבא אתה. ילדים הם אוצר כה יקר, ששווה את הכאב ואת המאמץ הכרוך בגידולם. חכי, יום אחד בעזרת ה' תהפכי לסבתא, את יודעת איזו נחת מחכה לך?

כשדוד בן גוריון ביקר בכפר חב"ד בשנות ה-60 ופגש ב"מפעל חייו" של דוד בעלי, ר' משה שניאורסון ז"ל, שמנה כבר אז למעלה ממניין ילדים, הוא נפעם והורה לאפשר לו להקים במקום מכוורות דבש, כאמצעי לפרנסה וכעידוד לחקלאות בכפר חב"ד. ברור שזה לא מה שעודד את דוד מוישה ודודה עוזית להרחיב את המפעל לשני מניינים!

מפעל חיים – ילדים

בשבת פרשת נשא שנת תש"מ אמר הרבי מליובאוויטש את הדברים הבאים: "ישנם הורים ש'מרחמים' על הקב"ה, הזן ומפרנס ארבעה מיליארד אנשים, ולא רוצים להטריח עליו לדאוג לפרנסתם של מספר נפשות נוספות, ולכן מסתפקים בבן ובת. ומה גם על פי המבואר בספרי קבלה שעל ידי אב ואם ובן בת נעשה הציור של שם ה' (אב ואם – י-ה, בן ובת – ו-ה)... "בדורות עברו ידעו שמשפחה גדולה זוהי הברכה הגדולה ביותר, ורק בדורנו, בגלל חושך כפול ומכופל, שמים חושך לאור ואור לחושך, בטענה שמיעוט ילדים זהו ברכה, כשהאמת היא שבכך מונעים בידיים את אחת הברכות הגדולות ביותר שהקב"ה מעניק לאדם! הורים מונעים מעצמם את הברכה והאור הכי גדול – ילדים, וילדים רבים, עד שיהיה מניין אצל השולחן... ולא רוצים להרשות לעצמם את התענוג של גידול ילדים אלו לתורה לחופה ולמעשים טובים!"

שמעתי את דבריו של הרב אליעזר מלמד, בהם ניסה לבדוק בזהירות האם לא הייתה זו מגמה שבין הנשים שהדליקו השנה את המשואות, לא הייתה אימא שמפעל חייה הוא הקמת משפחה ברוכת ילדים. בחוגים רבים, בעיקר אצל מי שעדיין לא שומרים תורה ומצוות, קוראים למשפחות כאלו "מרובות ילדים" כמו מרבה רגליים... כינוי שמקטין ומגמד את הברכה שיש במשפחה שזכתה לברכה ה'. לצערי, הביטוי חלחל גם לציבור שלנו וישנן נשים חרדיות (?) שמשתמשות בו ואף פועלות להקטנת הילודה בציבור שלנו בשורה של נימוקים מנוגדים לתורתנו הקדושה. "שה מובל לטבח" – הן קוראות לאישה החרדית ששמחה לקיים את רצון ה' ולהביא עוד ילדים לעולם. "תשמיני בהריון" – הן מאיימות. "אין לך כסף לקנות לו את מה שהוא רוצה" – הן חושבות בקול ומנסות להשכיח את העובדה שה' הוא זה שזן ומפרנס לכל והוא זה שציווה אותנו ללדת ילדים – והרבה.

בינן לבין עצמן, ובנוכחות אנשים שאינם שומרי מצוות, הן מזלזלות באימא החרדית שלא מסוגלת לקנות לבן שלה אדידס או כדורגל ממותג, ויכולה לתת לו מקסימום גמרא מצהיבה שיהפוך בה ויהפוך בה... והן לא מתביישות לכנות עצמן חרדיות. "הבן שלך יהיה מגיד שיעור בישיבה? מה ייצא לו מזה?", הן שואלות שוב ושוב.

לצאת ידי חובה

כאשר הרבי אמר שבכל בית יהודי צריך להיות מניין ילדים, עמדה שם אישה אחת צעירה ושאלה את עצמה: "למי הרבי מתכוון, בטח לא אלי...". היא הייתה אז בהריון עם ילדה השני, היום היא גרה בשיכון חב"ד בלוד, שם משמש בעלה כרב הקהילה. כמה ילדים יש לה? בלי עין הרע, 14 ילדים, והרבה הרבה נכדים. כמוה אני מכירה לא מעט נשים מכל רחבי הארץ. כולן פעילות, כולן שמחות וכולן מאושרות גשמית ורוחנית.

אסיים בהתייחסות נוספת של הרבי מליובאוויטש: "יש להשתדל ולהפוך עולמות כדי ללדת ילדים. התורה מצווה 'פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה', ולכן עד שלא קיים את המצווה כפשוטה (באופן של 'כבשוה') הרי אפילו שיש בידו תירוצים, שכבר יצא ידי חובתו על פי 'שולחן ערוך' וכיוצא בזה, הרי בשעה שעושה חשבון צדק (אמתי) בנפשו אין ספק לאיזו מסקנה יגיע... בוודאי שאין לעשות חשבון שילד נוסף יביא לידי הוצאות נוספות כי בוודאי הקב"ה יכול לזון ולפרנס ילד יהודי נוסף כשם שהוא זן ומפרנס את העולם כולו!".

כל מילה נוספת מיותרת.

לא ליפול ברשת

לאחר המעמד המרגש של מעמד הר סיני לו היינו עדים בהתקדש עלינו חג השבועות, כפי שהתורה מתארת: "ויהי ביום השלישי.. וקול שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה... והר סיני עשן כולו... ויחרד כל ההר מאד, ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלוקים יעננו בקול" (שמות י"ט, ט"ז-י"ט).

והמדרש (בשמות רבה, כ"ט) מוסיף: אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, ציפור לא צייץ, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש - ויצא הקול: "אנוכי ה' אלוקיך". לאחר התעלות שכזו ישנה סכנה אמיתית שאורבת לפתחנו. כדי לאפשר לאדם בחירה, טבע הקב"ה בבריאה חוק שיאפשר בחירה אמיתית לאדם, על מנת שתהיה סיבה לתת שכר לזה שבחר בחיים... והחוק הוא: ככל שכוח הקדושה עולה כך אל מולו מתחזק הכוח ההפוך לו. עד כדי כך שמסופר שהאדמו"ר מברסלב לאחר מתן תורה אמר לתלמידיו: "נו" - פנה אליהם רבי נתן - "אחרי שקיבלנו את התורה, צריכים להיזהר שלא לעשות שוב עגל, כמו שהיה במתן-תורה..."

יש כאלו שיביעו תמיהה: "מזה קשור אלי?! אך מבט אל העבר מוכיח שלאחר שהגיעו עם ישראל ל"שיא ההתרוממות" שם הניסיון היה הקשה מכולם ובמילים אחרות "שיא הניסיון" ולא הצליחו לעמוד בו ונעשה העגל. עלינו לדעת שמעשה העגל לא היה מאורע חד פעמי ואין סיבה שזה לא יחזור על עצמו, אלא כך דרכה של ההנהגה העליונה: מיד לאחר התעלות והתרוממות, מערימים ניסיונות קשים עלינו, וצפויה סכנה רוחנית אמיתית שיכולה למחוק את כל ההתעלות, אם לא חלילה גרוע מכך. יש לראות בחטא העגל בו נכשלנו דווקא אחרי ההתעלות שהייתה בהר סיני, כדרך מנחה. בכל מצב של עליה, על האדם להישמר אז ביותר

שלא ליפול בפח! לא כל מה שמראה לנו יצר הרע ונראה "קורץ" אכן כך הוא, יתכן וזהו תרגיל עוקץ של השטן להוריד אותנו מהמקום הגבוה אליו העפלנו.

משל למה הדבר דומה:

היה פעם תייר שהבחין בדייג עומד עם מסננת וממתין לתפוס דגים על שפת הנהר. התייר התפלא ושאל את הדייג: "נראה לך שתתפוס עם זה משהו?!" "בוודאי" השיב לו הדייג, "לאחר מחקר שעשיתי אני יכול לתפוס והרבה...". "איך?! תגלה לי" התחנן התייר. הדייג הסביר לאיש שיחו כי עליו להבין כי שנים של מחקר עלו הרבה כסף ותמורת \$100 הוא יגלה לו. התייר חשב שזה סכום עצום אך סקרנותו גברה והוא שילם.

הדייג גילה לו שלדגים זיכרון קצר ושיש ברשותו שעון שמצלצל כל רבע שעה הדגים מסתקרנים עולים למעלה והוא תופס אותם עם המסננת... התייר היה המום מהרעיון ואמר: "למה אתה לא מפרסם את זה?!" הדייג השיב: "אני מעדיף את הרווחים לשמור לעצמי...".

התייר ההמום שאל בסקרנות: "נו וכמה תפסת עד עכשיו?" השיב הדייג: "אתה השלישי..."

בואו לא ניפול לרשת שטווה לנו היצר ועם התנופה שהעניק לנו הבורא נצעד קדימה בגאון...

השתמש ב"קפסולה" שה' נתן... (האדמו"ר מקלוייזנבורג זצ"ל)

האדמו"ר מקלוייזנבורג זצ"ל במאמר נפלא הביא משל מאלף לעבודה הנדרשת לאחר חג מתן תורה:

משל לרופא מומחה שהכיר את כל סוגי המחלות, והנה היה חייב הוא לנסוע להשתלמות בחו"ל. מיד כשנודע הדבר, הגיעו אליו הפציניטים הקבועים והקשים שלו ושאלו: "דוקטור חצי שנה?! ומה יהיה עלינו?!" הרגיעם הרופא, הוציא מכיסו קפסולות מיוחדות ואמר: "את אלו רקחתי מיוחד עבורכם, בכל פעם שאינכם חשים בטוב גם שאינני כאן - קחו אחד מהם ומיד יוטב לכם..."

סיים האדמו"ר מקלוייזנבורג זצ"ל כך הוא הנמשל: חושש האדם שלאחר ההתעלות הגדולה והעבודה הקשה בימי ספירת העומר וקבלת התורה בחג השבועות תגיע ירידה... ידע זאת הקב"ה והכין לנו "קפסולה" - נתן לנו את התורה בחג מתן תורה אל לנו לדאוג מה יהיה מעתה?! הקב"ה נתן לנו את התורה שנוכל להתקיים במהלך השנה ולמצוא מזור לכל תחלואינו על ידי שנהגה בה ונקיים מצוותיה... זו העבודה הנדרשת בימים אלו שלאחר מתן תורה - להשתמש ב"קפסולה"...

להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

עפר מיוחס – רבי יעקב גלינסקי זצ"ל . (והגדת)

פגשתי באברך, תלמיד חכם, חריף ובקי. אבל מה, עבר קצת את הגבול. כלומר, שאם הותרה "שמינית שבשמינית" גאווה (סוטה ה) הוא החמיר בשיעורים, והוסיף עוד "הכרעה..." אמרתי לו: "שמעו אוזניך מה שפך מדבר. שלוש פעמים ביום מבקש אתה": ונפשי כעפר לכל תהיה!" לא התפעל, וענה בגובה לב: "אכן, אבל יש עפר ויש עפר! הלא תבינו שעפר ארץ ישראל שווה יותר מעפר חוץ לארץ, ועפר בית המקדש - יקר יותר מזהב ומפז! אני עפר וחברי עפר, אבל איפה הוא ואיפה אני..."! "הרי לכם דוגמא חיה לדברי הגמרא: "כל המתיהר, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו" (פסחים סו). אמרתי לו: "כמדומה אתה, שאתה לבדך שווה "עפרות זהב", מעפר בית המקדש, דע שיש לך בו שותף – "תמה: "מי?! הלא הוא ואין בלתו! אמרתי לו: "בסוטה נאמר, "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ויתן אל המים" (במדבר ה יז), ופירש ב"כלי יקר", לפי שאמרו (בראשית רבה יד) שאדם הראשון ממקום כפרתו נברא, הינו מעפר המשכן, משם מחצב חמריות כל אדם. וזו תוכחה מגולה לכל אדם, עד לאחרון והנחות שבבני אדם: ממקור נעלה כל כך חוצבת, ולאן הדרדרת...! והלה ענה, זחוח: "ניחא, אבל אני עפר המשכן שלא הדרדר..." אמרתי: "הסכת ושמע, הכרת את הרבי מסנקרביץ', שהיה רב כאן בבני ברק?" "לא, לא הכיר". ובכן, אספר לך מה ששמעתי ממנו. סבו היה הרבי מוורקא זצ"ל. פעם שבת בעיר קאליש, והמוני יהודים נהרו לשולחנו. אומר היה דברי תורה בקול נמוך, ומתוך שביקשו לשמוע התגבבו זה על זה, איש על רעהו. הרבי מוורקא אוהב ישראל היה, והזדעזע. אמר: "הרי כל יהודי הוא כספר תורה. וכי משום שאני רוצה לשמוע טוב יותר, אטפס על ספר תורה וארביץ עליו!"? נענה אחד הרבנים ואמר: "אבל, רבי, הן הלכה מפורשת היא (שו"ע יור"ד רפ"ב, יט) שמותר להניח ספר תורה על ספר תורה... השיב הרבי על אתר: "כן, ודאי – אבל כל יהודי צריך לחשוב שחברו הוא ספר תורה, ולא הוא..." אף אני אומר כן – על עצמך תחשוב שאתה עפר, ולא מקרקע המשכן. את חברך תראה כאדם..."

והעמיד הכהן את האשה לפני ה' ופרע את ראש האשה (ה, יח) (עיין עוד בספר "להתעדן באהבתך" בראשית עמ' כד)

לכאורה תיבת האשה"השנית מיותרת, שמאחר ובתחילת הפסוק נאמר "והעמיד הכהן את האשה" די היה לומר בהמשך" ופרע את ראשה"

כתב על כך בספר "נחלת צבי"

ונראה בהקדם דברי החכם מכל אדם: "ומוצא אני מר ממוות את האשה (קהלת ז, כו) שיש לדקדק מדוע אמר האשה "בה"א הידיעה? אלא שאמרו חז"ל "איש ואשה זכו שכינה ביניהם" (סוטה יז). והטעם ע"פ מה שאמרו (יבמות סג). נחית דרגא נסיב איתתא ופירש רש"י: "לא תקח אשה חשובה ממך שמא לא תקבל עליה" אלא צריך אדם לישא אישה שתחשיב עצמה פחותה ממנו. וכך שלום יהיה באהלם ותהא השכינה שרויה ביניהם. כידוע בטבע העולם.

והנה תיבת 'איש' עולה למניין 311 ותיבת אשה' 306 ונמצא איש יתר על אשתו, אמנם אם האישה תחשיב את עצמה כהאשה" בה"א הידיעה, אזי אף היא תהא כמספר בעלה 311. ועל כך אמר שלמה "ומוצא אני מר ממוות את האשה. שכן במצב כזה לא יהיה שלום ביניהם. באמת הטעם שאשה חוטאת תחת בעלה, הוא מפני שהיא מחשיבה עצמה שאינה פחותה

מבעלה ואינה יראה ממנו. ולכן נאמר "ופרע את ראש 'האשה' כלומר, שהכהן פורע ונוטל מן האשה את הראש שבתבת' האשה'. היא האות ה' שגרמה לה לחטוא ...

"ואמרה האשה אמן אמן" (ה, כב) (ליקוטים וסיפורים- פרשת נשא)

פעם ישב הגאון בעל "ברוך טעם" מלייפניק זצ"ל בסעודת ברית מילה, ולפתע נתחייק. שאלוהו לסיבת השחוק, וענה סתומות שראה מה שראה בגן העדן העליון.

העז אחד המסובין ואמר: "אף אני רוצה לראות מה נעשה בגן העדן". השיבו הגאון: "ומי מפריע בעדך? הלא חז"ל אמרו שהעונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן (סנהדרין קי.). ענה אפוא 'אמן' בכוונה ראויה ותוכל גם אתה לראות."

הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל, היה אומר בשם הגאון הצדיק רבי שמחה זיסל זצ"ל, הסבא מקלם: היה כדאי לקדוש ברוך הוא לברא את כל העולם ומלואו ולקיימו ששת אלפי שנים, כדי שיהודי יזכה לומר – ולו פעם אחת ויחידה בכל ימי חייו, ובכל משך זמן הבריאה ברוך הוא וברוך שמו". ואלף אמירות "ברוך הוא וברוך שמו" אינן מגיעות לגודל חשיבות עניית "אמן" אחת. והוסיף: ואלף אמנים אינם מגיעים לחשיבות "אמן" יהא שמיה רבה" ולו פעם אחת בלבד, ואלף עניות "אמן" יהא שמיה רבה " אינן מגיעות לזכותה ויקרתה של תיבה אחת של תלמוד תורה.

"ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם הם נשיאי המטות הם העומדים על הפקודים"
(פניני בית לוי)

ביקשו הנשיאים להתנדב ביום אחד את כל קרבנותיהם, ביום א' בניסן, בחנוכת המזבח, אך משה רבנו לא ידע אם לקבל מהם אם לאו, עד שאמר לו הקב"ה, ולא זו בלבד אלא ציווה שכל נשיא יזכה להקריב ביום המיוחד לו בנפרד, ויחוג אותו היום לכבודו ולכבוד שבטו, ואפילו יום שבת ידחה כדי להקריב את קרבן הנשיאים!

והנה התורה מאריכה בעניין קרבן הנשיאים ומפרטת כל קרבן וקרבן בפני עצמו, והרי חז"ל למדונו שאין דבר מיותר וכפול בתורה, א"כ מהי סיבת האריכות בפרשיות אלה. מבאר הרמב"ן שלכל אחד מן הנשיאים עלה במחשבה דבר שונה מחברו, בטעם אחר וכוונה אחרת, והרמב"ן מאריך לפרט את כוונות הקרבנות של הנשיאים כל אחד לפי עניינו, כי אינו דומה כוונת יששכר שהוא בחינה של תורה לכוונת זבולון שהוא בחינה של תומכי התורה, וכן בכל הנשיאים.

וכאן שואל הגאון הרב שך זצ"ל: אם כל נשיא כיוון למחשבה אחרת, כיצד הגיעו בדיוק לאותה כמות של קורבנות, ואותו משקל של קערת כסף וכף זהב, בצורה מדויקת בתכלית, הרי כשם שאין פרצופיהם שווים כך אין דעותיהם שוות, ובפרט בתכונות של שבטים שונים, לכאורה, היה צריך להיות איזה שינוי כל שהוא?

וביאר שהם הגיעו לקרבן אחיד בהיותם מתכוונים לדבר אחד: לעשות רצון ה' ולכבדו! ולכן גם אם כל אחד מגיע מנקודת מבט שונה בתכלית, לבסוף כולם מגיעים לאותה נקודת האמת בדיוק וביחד, וממש באותו רגע עלה במחשבתם להקריב לחנוכת המזבח, ובאותם

קרבנות ובמשקל ובמידה מדויקים להפליא. נמשל הדבר לקווים ישרים המתחילים ממקומות מרוחקים, וכולם מגיעים לבסוף לאותה נקודת מוצא. וכדבר הזה מובא בתפלת ר"ה: "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם". כל הגויים מאליהם יעשו לאגודה אחת כשיבינו שתכלית הבריאה לעשות רצונך בלבב שלם.

מסופר על הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שנפגש עם אחד האדמו"רים, ובשיחתם פנה אליו הגאון ואמר לו: אמנם, הנהגותינו שונות, אך בכל זאת כולנו מתכוונים לדבר אחד. בעוה"ז כל צדיק עובד בדרכו שלו, ולא הרי זה כהרי זה. אך לעתיד יתגלה שכל הדרכים אחד הם וכמחול סביב נקודת האמת האמצעית. וזה פשר העניין שמובא בסוף מסכת תענית שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, וכל צדיק וצדיק אומר "זה ה' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו", שהרי מה הטעם לכך שהצדיקים עומדים במחול, כלומר בעיגול ולא בשורה ישרה? אלא כיון שכל צדיק עובד את ה' בדרכו, אחד בתפלה, השני בתורה, השלישי במוסר וכן הלאה, ולמרות שנראה שדרך אחת סותרת את השנייה, ובעולם הזה לא מבינים שגם דרך השני נכונה ומכוונת, מ"מ לעתיד לבוא יקבצו כולם מכל הצדדים, וכל מי שנתכוון לעשות רצון ה' יוכל להצביע ולומר "זה ה' קיונו לו נגילה ושמחה בישועתו"

כה תברכו את בני ישראל (ו, כג)

רבנו אלעזר אזקרי (תלמיד האריז"ל) כתב בספר חרדים (פ"ד אות יח) שמצווה לברך כהן את ישראל שנאמר 'כה תברכו' וגו'. וישראל העומדים פנים כנגד פנים הכוהנים בשתיקה ומכוונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה', הם נמי בכלל המצווה. עכ"ד.

הנה חידש לנו שאע"פ שברכת כוהנים לכוהנים נאמרה כמפורש בכתוב, מ"מ הישראלי ג"כ יש לו חלק במצווה, ומשמע ממש שותף במצות עשה. ויש להבין הלא הכוהנים המה המברכים ועליהם מוטל המצווה. אולם באמת גם הגאון ר' פנחס הלוי בעל ספר ההפלאה על כתובות (דף כד:) כתב תחילה מסברתו כן, שהישראלים ג"כ מצוה להם להתברך מן הכוהנים, כשם שמצווה לכוהנים לברך, וכן מצינו בכל מקום אע"ג דבתורה אינו מפורש הציווי אלא על העושה, מ"מ המצווה על שניהם כגון ב"יבום" שהמצווה על היבם, כמ"ש 'יבמה יבא עליה', והמצות עשה גם על היבמה. ושוב כתב שמצא כן בספר חרדים כנזכר. ועפ"ז מיישב מה שכתבו התוספות (שבת קיח: ד"ה אילון): לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן, אם לא משום ברכה לבטלה. ותמהו כולם הא איכא איסור בוודאי, כמ"ש בכתובות (כד:). אבל להאמור ניחא, דכיון שישראל ג"כ מקיים עשה בברכתם של הכוהנים, א"כ כשהוא עולה לדוכן, אינו עושה שום איסור, רק מפסיד מצוה "פנים כנגד פנים" (אבל ברכה לבטלה אין כי הכהן יברך). עכ"ד.

ועפ"ד החרדים וההפלאה הנ"ל עורר הגרע"י נר"ו בשו"ת יחווה דעת (ח"ה סימן טו) שכשם שהכוהנים מברכים ב"עמידה" כמ"ש בסוטה (דף לח.). כן השומעים צריכים לעמוד, לפי שגם המה בכלל המצווה עשה. עכ"ד. ע"ש.

והנה יש מנהג נפוץ מדורי דורות שהאבות מניחים ידיהם בשעת ברכת כוהנים על גבי ראש ילדיהם. ובאמת לשם מה צריך. והלא הכוהנים הם המברכים ודי שיעמדו שם גדולים וקטנים ויאזינו. ונראה לי בס"ד כי הנה כיון שיש מצוה גם על הישראלים כמו הכוהנים וצריכים להקשיב כנזכר, א"כ זה שייך בגדול שיכול להקשיב וחייב במצוות (ובכלל זה ברכת כוהנים),

אבל לא בקטן שאינו יכול לתן כל כך לב ופטור מן המצוות. לכן נהגו שהאב מניח ידו עליו וכביכול עי"ז מעביר לו את הברכה, כדרך שאדם מברך את בנו. ומעתה נלמד, שזה דווקא בגלל שהוא עדיין קטן, אבל כשגדל כבר והוא בר מצוה א"כ משתייך הוא במצווה כשם ששאר הציבור משתייכים ונכללים בברכה. ולפי"ז די לנהוג כן עד הבר מצוה ואין זה שייך אחר כך. וכן נהגתי עם בניי ה"ו. ושוב כשדיברתי אודות זה עם הגאון ר' יחייא טובול שליט"א, אב"ד ליאון – צרפת, שש לקראתי שגם הוא נהג כן, ונומיתי לו נימוקים והסכים עד לחדא. ברם צריך להודיע, כי רבותינו הדגישו שכאשר מתברכים צריך פנים כנגד פני הכוהנים. ולכן גם האב יפנה את פני הבן מול פני הכוהנים. וה' יתברך יקיים בנו כל הברכות, ובפרט 'וישם לך שלום', אמן.

(הערת המלקט – זה השוני בין ילדים מתחת לגיל בר מצווה הישראלים ובין הילדים מתחת לגיל המצוות, בני כוהנים. מאחר שאביהם מברך את הקהל והוא לא נמצא איתם, ואולי לא צריך שגם הם יהיו מכוסים מתחת טלית.)

”כה תברכו את בני ישראל אמור להם” (ו, כג)

הגרי"ז מבריסק זצ"ל היה מהדר שבכל פעם שעושים לו מנין בביתו יהא שם כהן שיברך ברכת כהנים. פעם אחת לא הגיע כהן, והוצרכו להמתין רבע שעה עד בא הכהן, התבטא שם אחד האנשים וכי כדאי בשביל כך להמתין כל כך הרבה זמן. השיב הגרי"ז זצ"ל כמה זמן אנשים משקיעים בנסיעה כדי לקבל ברכת גדול מישראל, ואכן כן כמה זמן כדאי להשקיע בשביל לקבל ברכת ד'.

”אמור להם יברך ה' וישמרך...וישם לך שלום” (ו, כג-כו) (דן מדניאל)

פתח הכתוב בלשון רבים: ”אמור להם”, ואילו את הברכות עצמן אמר בלשון יחיד: ”יברך... וישם לך”. לא כל ברכה יפה ללשון רבים, שאין הברכה שווה לכל אדם. אמרו חז"ל (תנחומא ישן יח): ”יברך” – בממון, ”יברך” – בבנים. הממון הוא לאחד, ואילו לאחר הוא קללה, שמעבירו מדרך הישר. כך גם בבנים. כאשר הבנים מביאים נחת להוריהם, הרי זו ברכה. ואילו כאשר הם גורמים להוריהם ביזיונות, זו היפוכה של ברכה, וכן כך בכל הברכות. לפיכך נאמרו ברכות הברכה המשולשת בלשון יחיד, לכל אחד ברכה שהוא צריך לה.”

”כה תברכו את בני ישראל אמור להם” (ו, כג). (והערב נא).

סיפר תלמיד חכם חשוב המשמש כרב בית כנסת: מידי שבת שוהים בחצר בית הכנסת כמה פיליפינים הממתינים עד לצאתם של הזקנים אותם הם סועדים. והנה, הפיליפינים שמו לב, שבזמן מסוים קיימת תכונה רבה בבית הכנסת – כשהציבור עומד פנים מול פנים למול אנשים עטופים בטליתות, המתייצבים על הבימה. הפיליפינים התעניינו אצל אחד הזקנים אודות 'מנהג' זה, והלה סיפר להם שמדובר בברכה חשובה, ”ברכת כוהנים”, והאריך לתאר גם את סגולותיה. מאז, תופעה מעניינת מתרחשת בבית הכנסת: כאשר הפיליפינים (שלכל אורך התפילה ממתנינים בחוץ), מבחינים בכוהנים שנוטלים את ידיהם, גם הם נעמדים ומתכווננים לקראת הברכה, ולאחר מכן כששומעים את הכרזת השליח ציבור ”כוהנים”, הם מזדרזים ונכנסים פנימה... עומדים בדומייה פנים מול פנים, למול הכוהנים המברכים, ורק לאחר סיום הברכה, עונים אמן וחוזרים אל החצר.

ונשאלת השאלה, האם יש בכך בעיה מסוימת ועלינו לבקש מהם לצאת, או שמא יש להתעלם מהדבר? כתב רבינו החיד"א בשו"ת 'יוסף אומץ': שמעתי שיש מי שמנע לכוהנים לומר ברכת כוהנים אם יש גוי בבית הכנסת, ולא ידעתי טעמו. ואפשר שיעשה כן משום שבשו"ע, יש שיטה שלענות אמן צריך שלא יהיה מפסיק (בין העונה אמן למברך) טינוף או עכו"ם. וממילא, עתה שיש גוי מפסיק בין הכוהנים לחלק מהקהל, הרי שאינם יכולים לענות אמן.

אך אין זו טענה, שהרי בספר 'בית דוד' כתב, שדין זה שעכו"ם מפסיק, שייך דווקא כשהמברך ברשות אחת והעונה ברשות אחרת, אז העכו"ם שביניהם מפסיק, אבל אם המברך והעונה ברשות אחת, אין הגוי מפסיק, והם מצטרפים. לכן, סיים רבינו החיד"א, אין לבטל את ברכת הכוהנים, שהיא צורך גדול בתפילה!

"יברך ה' וישמרך" (ו, כד) (מעין השבוע)

רבנו ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל אמר: עני המתגורר בבקתה דלה, בלא ריהוט ובלא רכוש, לא יבטח את דירתו, אף לא יטרח לנעול אותה. הן ידוע הסיפור באותו עני ששמע באישון לילה קולות רחש, גנב חדר לביתו. אמר לו: "טוב שבאת, הבה נחפש שנינו. אולי יחד נמצא דבר מה..." ברם, ככל שהעושר יגדל, כך תגבר השמירה. החל ממנעול פשוט ועד למערכות אזעקה משוכללות. וזהו שברך הכתוב: "יברך ה'", עד שתזדקק לשמירה!

יברך ה' וישמרך (ו, כד)

מעשה בבחור מבוגר, שהגיע לפרקו. ניגש אל המשגיח, הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל ואמר: "אני מבקש רשות לצאת וללמוד מקצוע". מקצוע קודש, כתיבת סת"ם: ספרי תורה, תפילין, מזוזות.

נשאל: "מדוע?". ענה הבחור: "אני מקווה להתארס בקרוב, ואנשא בשעה טובה, ואצטרך לפרנס משפחה, שתגדל במשך הזמן. מן הדין שיהיה לי מקצוע מכניס". חקר המשגיח: "ומי אומר שתתארס בקרוב. אולי תישאר רווק ותוכל להמשיך ללמוד בלי טרדה?" נרעש הבחור: "מה פירוש! הרי: 'מה' אישה לאיש", הזיווג כבר נגזר מן השמים!" "אהה", השיב המשגיח. "ומי אומר שהמשפחה תגדל ויהיו לך ילדים, אולי תהיו חלילה חשוכי בנים, ומשכורת הכולל תספיק למחייתכם?" ... נרעש הבחור, מדוע חוזה לו המשגיח שחורות? וענה: "ה' יעזור, ויהיו לנו בנים! למה לחשוב אחרת?! והוסיף: "אני מבקש שהרב לא יפתח פה לשטן". רק זה חסר לו, שתהיה זו "שגגה היוצאת מפי השליט" ... "אכן", מיהר המשגיח להסכים עמו. "אבל מי אומר שהמקצוע שתלמד יהיה מקצוע מבוקש ומכניס – כלום חסרים מובטלים חסרי תעסוקה?" ... חשכו עיני הבחור: "למה לחשוב כך, ה' יעזור שתהיה פרנסה!" קרא במחאה. חיך המשגיח, ואמר: "ישמעו נא אוזניך מה שפך מדבר! אתה נזקק לעזרת ה' במציאת שידוך, בלידת בנים, ובמציאת מקום עבודה. ובבריאות, ובאושר, ובמה לא. אז דווקא בסוג הפרנסה רוצה אתה לעזור לו, וללמוד מקצוע פלוני?! מוטב יהיה אם תמשיך ללמוד בהתמדה, ובכך תמשוך עליך את חסד ה', ויעזור לך בידו הרחבה!..."

מעשה שהיה הוא, ונספר אף את סופו, אותו בחור שב לספסל הלימודים, וה' עזר והתארכ, וה' עזר והתחתן, וה' עזר ונולדו לו ילדים, וה' עזר והוא נושא כיום במשרה תורנית חשובה, נערץ על ידי תלמידיו ובני הקהילה!

אבל מאותו בחור – אלינו. ואף כאן נפתח בסיפור. מעשה שהיה לפני כמאתיים שנה. קבוצת חסידים התאגדה לנסוע אל הצדיק רבי מרדכי מצ'רנוביל זצ"ל ולשבות בצלו. באו בדברים עם עגלון יהודי, שיסיעם. נרתע: והיכן ישהה בשבת?, הרגיעוהו: "נדאג לך לאכסניה!" חקר: "והיכן אוכל?", אמרו לו: "אתנו, על שולחנו תסעד!" הסכים. הגיעו לצ'רנוביל, והכל היה חדש עבורו: התפילות הנלהבות, שולחן השבת של הרבי, אווירת הכיסופים של הסעודה השלישית. אבל מיד לאחר ההבדלה זירז את הנוסעים עמו: "מהרו ובואו!" אמרו לו: "התאזר בסבלנות! עתה נכנסים אנו אחד אחד, לקבל ברכת פרידה ולהתברך מפי הרבי". נאנח בהשלמה.

הוסיפו ואמרו: "ראה! אנשים נוהרים ממרחקים כדי להתברך, ואתה כבר כאן, מדוע לא תכנס?" באמת, מדוע לא. הדריכוהו כיצד לכתוב פתקה, ועמד עימם בתור. לבסוף התברכו כולם, התכנסו, עלו לעגלה ויצאו לדרך. העגלון נהג בסוסים, והחסידים העלו רשמים. זה התפעל מדברי התורה, חזר עליהם בסילודין וחבריו הרחיבו את הדברים. זה נזכר בניגון החדש, וחבריו החזירו והחזיקו אחריו. זה גילה מה הדריכו הרבי בשעת הפרידה, בקצרה: כל אחד ורשמיו.

לפתע נשמע קול העגלון מדוכנו: "חסידים! מה שאני קיבלתי כאן, איש מכם לא קיבל!" תמהו לדברים. פתח וסיפר: כשהתייצבתי לפני הרבי, הצגתי עצמי: "איני חסיד. אני העגלון". "ניחא", השיבני הרבי, וחקר: "מהו סדר יומך?" חקרתי לכוונתו: "ביום שיש בו נסיעה, או ביום שאין בו נסיעה?". אמר: "ביום בו אין נסיעה". השבתי: "ביום בו אין נסיעה עולה אני לבית הכנסת להתפלל במניין, ונשאר לאחר התפילה לומר תהילים ו'מעמדות'. שהרי עתותי בידי. לומד אני גם פרק משניות, ושב לביתי לארוחת בוקר. אחריה, הולך אני לשוק. לראות, האם תזדמן נסיעה קצרה וארוויח כמה פרוטות. הזדמנה, מוטב. ואם לאו, עולה אני לבית הכנסת למנחה וערבית ושיעור תורה, ושב הביתה לאכול ולישון. זה סדר יומי ביום בו אין נסיעה".

"וכשיש נסיעה?" חקר הרבי. "אה, כשיש נסיעה הכל משתנה! קם אני מבעוד לילה למשוח את הגלגלים בעטרן, להכין צידה לדרך ומספוא. עם אור ראשון מתייצב אני אצל הנוסע ואנו יוצאים לדרך. כשאני עוצר להאכיל את הסוסים אני 'חוטף' תפילת שחרית, ותפילת מנחה מתפלל אני על אם הדרך, בשובי לעת ערב מתפלל אני ערבית, אוכל ושוכב לישון"... "זה סדר יומך, במלואו?" תמה הרבי. "כן", השבתי. "תמהני", אומר הרבי. "יהודי קם משנתו, ואינו אומר 'מודה אני'!..." "ודאי", אישרתי. "מודה אני, ונטילת ידיים, וברכות השחר... אלו דברים שאין צורך להזכיר!" - "ויהודי הולך לישון, בלי ברכת 'המפיל'!"... "המפיל, וקריאת שמע שעל המיטה – הן יהודי אני!" מחיתי. "כך... ובכן, שמע ואספר לך סיפור", אמר הרבי.

מעשה בבעל מלאכה עני, מטופל במשפחה גדולה. בדוחק התפרנס מייגעו, גלגל חובות פעוטים, חי מהיד לפה – "כמוני, רבי!" קראתי. הרבי התעלם, והמשיך: "הבת הגדולה בגרה, והיהודי בא בדברים עם אשתו: עוד מעט יתדפקו השדכנים על דלתנו, ישאלו כמה הכנו לנדוניה, ואין לנו פרוטה לפרוטה" – "כך אמרתי לזוגתי!" התפרצתי. אבל הרבי ממשיך: אמרה

האישה: "רבות חשבתי על כך, ולבי דווי. הבאת לזרות מלח על פצעי?" אמר לה: "חלילה וחס, אלא שחשבתי על עצה, להקדים תרופה למכה. תני לי רשות ואסובב בעיירות לצורך 'הכנסת כלה', זה ייתן מטבע וזה שתיים, ופרוטה לפרוטה תצטרף" ... אמרה: "בשום פנים ואופן!" "מדוע?" תמה. אמרה: "לא די לי בצרותי, עוד אהיה עגונה? אתה תסתובב בעולם הגדול, ותשכח שיש לך אישה ומשפחה. ובינתיים תגיע הבת לפרקה, והאב איננו, נעלם!" ... הבין לחששה, והבטיח: "לא אצא אלא לסבב קצר. בתוך שנה, אהיה כאן חזרה!" שמעה, ונחה דעתה. קיבל ברכתה ויצא לדרך.

נשא חן בעיני הבריות, וקבץ פרוטה לפרוטה. המיר את הפרוטות במטבעות כסף ואותם בדינרי זהב, ולאט לאט קיבץ נדוניה הגונה. עברו עשרה חודשים, וזכר הבטחתו. עשה דרכו חזרה, וצרורות הכסף בידו: דינרי זהב, מטבעות הכסף ופרוטות הנחושת.

בערב שבת קודש, יומיים לפני תום המועד, מצא עצמו בעיר הסמוכה ליישובו. מסעו עומד להגיע לקיצו. שאל היכן יוכל להתאכסן בשבת. אמרו לו כולם: "פלוני הגביר, מכניס אורחים מאין כמוהו. אגף מיוחד להם, ומקבלם בכבוד מלכים!". הלך אצלו, והתקבל בשמחה. העשיר הנחהו לחדרו, ואמר לו שירגיש כבביתו. השבת התקרבה, ועמה דאגה: מה יעשה בצרורות כספו? תמיד נושאם הוא עמו, ובשבתות החביאם במקומות סתר. אבל כאן, בבית זר הוא. משרתים מסתובבים, ואורחים נוספים. אין לבטוח באיש! פנה לחפש את בעל הבית, ושאל האם יוכל להפקיד אצלו את כספו. "בשמחה!" ענהו העשיר. "אשים את צרורותיך בכספת שלי!" מסר לידיו את הצרורות, וחש כי אבן נגולה מעל ליבו.

השבת נכנסה, והתלווה אל מארחו לבית הכנסת. פני המארח קרנו באור קדושת השבת. רק בתפילה הבין האורח, שתתכן סיבה נוספת לשמחה: מה עשה, באיזו שטות נתקף! שנה שלמה מכתת הוא רגליו, אוסף פרוטה לפרוטה, עתיד בתו מוטל כאן על הכף, והוא מסר את כל הכסף לאדם זר, בלא ליטול קבלה! איזו קלות דעת, נמהרות חפזיה! מי לא היה שמח, אם היה נופל לרשותו אוצר כזה בלא טרחה!

כבר לא היה יכול להתכוון בתפילה, פזור דעת היה בקידוש, והאוכל נתקע בגרונו בסעודה. כל השבת היה מוטרד, ואך יצאה השבת מיהר אל המארח: "האוכל לקבל את כספי חזרה?" ואשר יגור, בא! המארח דחהו בקש: "מה החיפזון? נשוב הביתה, נבדיל על היין, ניטול ידיים למלווה מלכה" ... בקושי טעם כזית. כעל קוצים ישב. לאחר ברכת המזון שב ושאל: "האוכל לקבל את כספי חזרה?" להפתעתו, ענה המארח: "ודאי! הגיע הזמן! המתן, ואלך להביאו!" האומנם יביא?!

המארח חזר, ושלוש הצרורות בידו. עיני האורח אורו. אך, רגע אחד, האם לא החליף את תכולתם? בידיים רועדות פתחן, צרור אחר צרור, ונחה דעתו: מן האחד ברקו מטבעות הזהב, מן השני הבהיקו מטבעות הכסף ובשלישי נצצו מטבעות הנחושת. הכל כשורה. ואז הבין. אילו היה המארח מכחיש את קבלת הצרורות, איזו מהומה היה מקים! לא, אינו יכול להסתכן בכך, להכתים את שמו הטוב, ואילו היה מחליף את מטבעות הזהב בנחושת, איזו מחאה היה משמיע! לפיכך, מה עשה? רק נטל דינה מפה, ומעה משם... חשב שמעשהו לא יתגלה אלא כעבור זמן... אבל האורח ידע בדיוק כמה מטבעות היו בכל צרור! נטל את צרור דינרי הזהב, ושפכם על השולחן. לעיני המארח, שלא יוכל להכחיש. בלהיטות מנה – והמספר תואם. לפחות

זה. שב והכניסם לשקית. עתה הגיר את מטבעות הכסף, מנה בקדחתנות, ונחה דעתו. גם כאן לא חסר דבר. הושיט ידו לשקית השלישית – והנה חש חבטה בזרועו. המארח הניח ידו בתקיפות, ואמר: "במחילה, ר' יהודי – עד כאן!"

נשא עיניים תמהות, והמארח אמר: "ומה, כסבור היית שאין עיני בראשי? שלא ראית פיזור דעתך בתפילה, לא ראיתי מועקתך בסעודות השבת, ולא חשבת בבהילות שבקולך כשביקשת את כסף? הרי אין לך אלא הסבר אחד: שהחשדתי כגנב!... לא, אל תכחיש, אך לא דנתיך לכף חובה. אוצרך הוא, ואני איני מוכר לך. מדוע תיתן בי אמונה? כשמסרתי לך את הכסף, פתחת את השקיות בלהיטות, והבנתי לחששך. כשהגרת את הזהובים לשולחן ומנית בקדחתנות, לנגד עיני, לא נפגעת. זכותך להרגיע חששך. אחר כך מנית את מטבעות הכסף, והכל כשורה. אבל בבואך למנות את מטבעות הנחושת, זו כבר פגיעה... וכי מה סבור אתה, שבמטבעות הזהב לא שלחתי יד, את מטבעות הכסף החזרתי במלואם – ובפרוטת נחושת אעשקך?!"

- "ובכך, מה דעתך", פנה אלי הרבי לפתע – "צודק המארח, או לא?"

"ודאי שהוא צודק", ענית. "הן כבר הוכיח שטוב ומטיב הוא, וצדיק וישר! עוול הוא לחשוב בו עתה, ופגיעה בכבודו לעשות זאת לנגד עיניו!"

"ובכך", אמר הרבי, "הבט נא וראה. בכל ערב, בקריאת שמע שעל המיטה, אומר אתה: 'בידך אפקיד רוחי'. מפקיד אתה ביד הבורא את היקר לך מכל, את חיך. קם בבוקר, ומודה: 'מודה אני לפניך מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתי בקירבי'. 'דינרי הזהב' הוחזרו בשלמותם. עתה סופר אתה את מטבעות הכסף: 'ברוך אתה ה', פוקח עוורים'. הראייה כתקנה. 'ברוך אתה ה', מתיר אסורים. זוקף כפופים. המכין מצעדי גבר", הכל על מכונו. גם מ'דינרי הכסף' לא נפקד דבר. אבל כשזה מגיע לפרנסה, ל'דינרי הנחושת', אינך סומך עליו... לא תוכל להתפלל במניין כהוגן ולומר פרק תהלים לאחר התפילה, כי הפרנסה תברח... חייב אתה לצאת לדרך עם אור ראשון, ולהתפלל תפילה חטופה על אם הדרך... אמנם חז"ל אמרו, כי 'מי שנותן חיים קוצב מזונות'. אבל אתה אינך רגוע: מזונות נתן, ופרנסה – מי יודע?... "והבטחתי לרבי – סיים העגלון – שמעתה אתפלל בכל יום במניין! אמרו לי, איפוא, האם לא קיבלתי כאן יותר מכולכם?!"

וזו, למעשה, ההדגשה בברכת כוהנים – הידיעה ש"אני אברכם": יברכך ה', וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחונך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום!"

זה ההבדל שבין גוי ליהודי. בין ברכת עשיו לברכת יעקב. בעשיו נאמר: "הנה משמני הארץ יהיה מושבך, ומטל השמים מעל". יהיה, כמעצמו. בלא אזכור שם שמים, אבל בברכת יעקב נאמר: "ויתן לך הא-לקים מטל השמים ומשמני הארץ!" לדעת שהוא הנותן. ולבטח לא יקפחנו אם נתפלל במניין בניחותא, ונוסיף עוד שיעור תורה! .

“ישם לך שלום” (ו, כו) (.לאור הנר)

יש במדרש: שלום בכניסתך שלום ביציאתך שלום עם כל אדם . ומסביר ה"כתב סופר" לבאר מדרש זה על פי מה שכתוב במסכת ברכות ג' שלומים. יש הרואה קדרה בחלום יצפה לשלום . הרואה נהר יצפה לשלום. הרואה ציפור יצפה לשלום. ומדוע שלושה רמזים יש לעניין השלום? אלא, ג' מיני שלום אדם צריך .

א. שלום בית.

ב. שלום עם בני העיר שהוא גר בה.

ג. שלום עם בני האדם בכל העולם.

וזה מה שרמזו לנו חז"ל הרואה קדרה זה סימן לשלום בבית שאוכלים מתוך סיר אחד וקערה אחת . נהר הוא מתפשט והלך אבל לא מסתובב בכל העולם כולו וזהו שלום יותר נרחב משלום בית וזה מה שמראה על שלום עם שאר בני אדם מחוץ לבית. אבל ציפור נודדת בכל מקום בעולם ואין לה מעצורים ולכן היא רומזת לשלום בכל העולם בלי שום שונא ואויב . וזה מה שמכוון המדרש "ישם לך שלום". שלום בכניסתך - שלום בית. שלום ביציאתך - עם שאר בני אדם בעירו ושלום עם כל אדם - עם כל יושבי תבל.

כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו (ז' – ט') (סיפורי צדיקים, עלון 363)

מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מווארקא זיע"א שזמן מה לפני פטירתו, הובא לוורשה בירת פולין בניסיון להציל את חייו, עקב מחלה קשה שפקדה אותו. אולם מאמצי הרופאים לא עלו יפה והמחלה הכריעה את גופו החלוש של הצדיק ונסתלק לבית עולמו בשנתו החמישים. באותו זמן היה נהוג בוורשה הגדולה, שלא לשאת בידים את הנפטרים אל בית הקברות, אלא להובילם בעגלה מיוחדת עד מקום הקבורה. אולם הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר תלמידו המובהק של הרה"ק מווארקא ראה משום פחיתות כבוד לרבו שיובילוהו לקבורה בעגלה רתומה. הוא מיהר אפוא לביתו של הג"ר דוב בעריש מייזליש זצ"ל רבה של ורשה, והפציר בו שיתיר לשאת את הנפטר הדגול לבית עולמו על הכתפיים. רבי בעריש הכיר היטב את הצדיק מווארקא ובכל זאת לא נענה בתחילה לבקשת הרבי מאלכסנדר, בטענה שאין לשנות בענייני קבורה ממנהג המקום. והוסיף ואמר: לעניות דעתי לא מצינו בשום מקום בתורה שבנשיאה בכתף אנו מעניקים כבוד ויקר לצדיקי הדור שהלכו לעולמם . מצינו גם מצינו, קרא הרה"ק מאלכסנדר בהתרגשות, בפרשת נשא נאמר על בני קהת "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" פסוק זה מלמדנו בדרך הרמז, שגדולי הדור הנוטלים על עצמם בחיים את העול של עבודת הקודש, יהיו נישאים בכתף אחרי פטירתם. הרב מייזליש התרשם מאוד מן ההברקה הלמדנית של אורחו, והורה לחברה קדישא בוורשה שינהגו בהרה"ק מווארקא באורח יוצא מן הכלל ויישאוהו לבית עולמו על הכתפיים.

”כף אחת עשרה זהב” (ז, יד) (”שיחת חולין של תלמידי חכמים)

מלמד אחד תבע לדין את חברו לפני הרב הגאון מו”ה אביש אריה שפירא זצ”ל אב”ד הומנא, על אשר הכה אותו מכת לחי אחת ברבים. וקנס הרב הנ”ל את האיש המכה שייתן להמלמד עשרה זהובים כסף, וכאשר אמר לו המלמד כי הוא סכום עצום, ענה ואמר הלא מקרא מפורש בתורה ”כף אחת עשרה זהב”.

”וביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר” (ז, יח) (לתתן עליון)

יש להקשות לשם מה חזרה התורה ומנתה אצל כל נשיא ונשיא את קרבנו לחוד, הלא כולם הביאו את אותו הקרבן, ואת אותם הכמויות, ולשם מה אריכות יתר? אומר הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ”ל, בספרו ”אור יחזקאל” (עמ’ קיט) כדי לתת לנו מושג והבנה בעניין הזהירות בכבוד הזולת וכמו שכתב הרמב”ן: והנכון בטעם הכתוב, כי הקב”ה חולק כבוד ליראי כמו שאמר ’כי מכבדי אכבד’ (שמואל א ב) והנה הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקרבן הזה שהסכימו עליו יחד, ואי אפשר שלא יהיה אחד קודם לחברו. אבל רצה להזכירם בשם, ובפרט קרבניהם. ולהזכיר יומו של כל אחד, לא די שיזכיר ויכבד הראשון בלבד. ’זה קרבן נחשון בן עמינדב’ ויאמר וכן הקריבו הנשיאים איש איש יומו, כי יהיה זה קיצור בכבוד האחרים.

נוראים הדברים מתבונן, עד לאיזה עומק מגיע התייחסותה של התורה הקדושה, ועד כמה חסה היא לכבודו של האדם. מעתה, פשוט ומובן שחייב אדם להפליג בכבוד חברו עד כדי מסירות נפש ממש, ולא רק בדברים הגלויים לעין כל, אלא אף במה שטמון בו איזו שהוא תחושת בזיון, ולו הקלה ביותר! בנוסף לכך, מוטלת על האדם החובה לתור אחרי עצות ותחבולות כיצד יוכל להגביר את כבוד חברו.

סיפר הר”ר מאיר רוך: במלחמה איבד דודי הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון את כל משפחתו אשתו וילדיו והוא נותר בגפו, לאחר המלחמה נישא בזיווג שני והתגורר בארה”ב. פעם נסעתי לארה”ב והודעתי מראש שאגיע להתארח וללון בביתם. לפי התכנון הייתי אמור להגיע לביתם בשעה שתים עשרה בלילה. למעלה הנחיתה התאחרה והגעתי בשעה שלוש לפנות בוקר. בליבי קיוויתי שהדוד הלך לישון והשאיר את הדלת פתוחה. לתדהמתי כשהגעתי ראיתי את הדוד הישיש עומד ברחוב, בחזית הבניין, בלילה בו שרר קור עז וממתין לבואי. שאלתיו בפלאי, מדוע המתין למטה, מדוע לא מספיק היה להמתין בתוך ביתו. כאן התגלתה אצילותו ושמירתו על כבוד אשתו, באצילות נפשו הסביר לי שרצה לפוגשני קודם שאכנס לביתה ולבקשני שכשאפנה לאשתו, אקרא לה בתואר ”טאנטע” (”דודה) הוא הסביר שהיא כה מסורה אליו וחשוב לו מאוד שתרגיש שקרובי משפחתו מרגישים אתה קשרי משפחה ומכנים אותה דודה. שווה היה להמתין שעות ארוכות בקור עז, כדי לכבד את אשתו ולעשות לה הרגשה טובה.

חידון פרשת נשא

הצגת שובות

1. א. איזה קרבן המוזכר בפרשה זו מכיל שעורה? ב. מהם שלושת המקומות הנוספים בהם מוזכרת בתורה שעורה באופן מפורש? ג. על איזה קרבן דגנים אחר מסבירים חז”ל שהוא היה עשוי משעורה ולא מחיטה?

2. מי צריך לענות בפרשה זו "אמן אמן"? היכן עוד כתוב בתנ"ך שאנשים עונים אמן אמן?
3. איזה איבר מהגוף מוזכר שלוש פעמים בפרשה זו? מהם שלושת המקומות בהם מוזכר איבר זה בחומש בראשית?
4. לנזיר אסור לאכול שום מוצר שנעשה מענבים. מהם שני המקומות בהם מסופר בתורה על מישהו שקטף ענבים מהכרם?
5. מיהי הדמות התנכית היחידה שנקראת בפירוש "נזיר"?
6. לנזיר אסור לגזור את שער ראשו בתער (במדבר ו ה). אילו אנשים בחומש במדבר היו חייבים להתגלח בתער?
7. מיהם שני בניו של יעקב ששמו אינו מוזכר בפרשה זו בקשר לקרבנות הנשיאים?
8. באיזה הקשר מוזכרת כף בפרשה זו?
9. איזה מספר מוזכר ארבע פעמים בפסוק אחד בפרשה זו?

תשובות לחידון פרשת נשא

הסתר תשובות

1. א. איזה קרבן המוזכר בפרשה זו מכיל שעורה? ב. מהם שלושת המקומות הנוספים בהם מוזכרת בתורה שעורה באופן מפורש? ג. על איזה קרבן דגנים אחר מסבירים חז"ל שהוא היה עשוי משעורה ולא מחיטה?

א. קרבן סוטה נעשה משעורה (במדבר ה טו). ב. בפרשת וארא, מכת ברד פגעה ביבול השעורה (שמות ט לא). בפרשת בחוקותי, ערכו של שדה שנתרם למשכן נאמד כאילו הוא נזרע בשעורים (ויקרא כז טז). בפרשת עקב, השעורה נמנית כאחת משבעת המינים בהם התברכה ארץ ישראל (דברים ח ח). ג. קרבן העומר, שהובא ביום השני של חג הפסח, נעשה משעורה (ויקרא כג טו עם רש"י).

2. מי צריך לענות בפרשה זו "אמן אמן"? היכן עוד כתוב בתנ"ך שאנשים עונים אמן אמן?

אישה שמואשמת בבגידה (סוטה) צריכה לענות "אמן אמן", כדי להראות שהיא מבינה את תוצאותיהם האפשריות של מעשיה (במדבר ה כב). בספר נחמיה, עזרא הסופר קרא מספר התורה בראש השנה, והעם ענה על ברכותיו ב"אמן אמן" (נחמיה ח ו).

3. איזה איבר מהגוף מוזכר שלוש פעמים בפרשה זו? מהם שלושת המקומות בהם מוזכר איבר זה בחומש בראשית?

בשלוש פעמים שונות נאמר שבטנה של אישה סוטה תתנפח כחלק מהעונש (במדבר ה כא, כב, כז). הבטן מוזכרת בשלושה הקשרים שונים בחומש בראשית: בפרשת תולדות, בנבואה על הריונה של רבקה נאמר בין השאר "שני גויים בבטנך" (בראשית כה כג – ובפסוק הבא נאמר בפירוש שהיו לה תאומים בבטנה). בפרשת ויצא, כשרחל מתלוננת ליעקב שאין לה ילדים, יעקב עונה "התחת אלוקים אנוכי, אשר מנע ממך פרי בטן?" (בראשית ל ב). בפרשת וישב, בלידתה של תמר התברר ש"והנה תאומים בבטנה" (בראשית לח כז).

4. לנזיר אסור לאכול שום מוצר שנעשה מענבים. מהם שני המקומות בהם מסופר בתורה על מישהו שקטף ענבים מהכרם?

בפרשת וישב, שר המשקים של פרעה חלם שהוא קוטף ענבים ומכין מהם יין לפרעה (בראשית מ יא). בפרשת שלח, המרגלים קטפו ולקחו איתם ענבים מארץ כנען (במדבר יג כג).

5. מיהי הדמות התנכית היחידה שנקראת בפירוש "נזיר"?

שמשון הוא הדמות התנכית היחידה שנקראת בפירוש נזיר (שופטים יג ה). למרות שהנביא שמואל היה גם הוא נזיר מלידה (כפי שנשבעה אמו חנה ש"מורה לא יעלה על ראשו" – שמואל א' א יא), הוא לא נקרא למעשה נזיר בשום מקום.

6. לנזיר אסור לגזור את שער ראשו בתער (במדבר ו ה). אילו אנשים בחומש במדבר היו חייבים להתגלח בתער?

בפרשת בהעלותך, הלויים היו צריכים לגלח את כל גופם בתער כחלק מהקדשתם לעבודת המשכן (במדבר ח ז).

7. מיהם שני בניו של יעקב ששמו אינו מוזכר בפרשה זו בקשר לקרבנות הנשיאים?

יוסף אינו מוזכר משום שהשבט שלו התפצל לשבטים אפרים ומנשה. לוי אינו מוזכר משום שנשיא השבט שלו לא הביא קרבן בפרשה זו.

8. באיזה הקשר מוזכרת כף בפרשה זו?

כל אחד מנשיאי השבטים הביא כף זהב מלאה בקטורת (במדבר ז יד).

9. איזה מספר מוזכר ארבע פעמים בפסוק אחד בפרשה זו?

המספר 12 מופיע 4 פעמים בפסוק אחד: מנחות נשיאי השבטים כללו 12 שוורים, 12 אילים, 12 כבשים ו-12 עזים (במדבר ז פז).

שאלות חידון א'ב' לפרשת נשא

א. נשיא לבני נפתלי

ב. מערבות

ג. הבן הבכור של קהת

ד. נשיא איזה שבט הקריב קרבנו ביום העשירי?

ה. ביום שנחנך, ביום _____

ו. כאשר בא

ז. אליאב בן חלן היה נשיא שבט _____

ח. לאחר שהתנדבו הנשיאים עגלות ובקר לנשיאת המשכן התנדבו קרבנות המזבח לשם _____

- ט. הנזיר מגלח ראשו ביום _____
 י. ביום השני הקריב קרבנו נשיא שבט _____
 כ. כך
 ל. כל אחד מהנשיאים הקריב שעיר עזים אחד _____
 מ. ביום השמיני הקריב קרבנו נשיא שבט _____
 נ. נשיא שבט יששכר
 ס. הפרשה עוסקת בדיני אשה _____
 ע. לנזיר אסור לאכל _____
 פ. מלה זו חוזרת פעמים בברכת כהנים
 צ. עגלות מכסות, עגלת _____
 ק. כפות זהב שתים עשרה מלאות _____
 ר. ביום הרביעי הקריב קרבנו נשיא שבט _____
 ש. ברכת כהנים מסתיימת במלה _____
 ת. תמנה אותם

התשובות לחידון א'ב' פרשת נשא

- א. אחרע בן עינן
 ב. בלולות
 ג. גרשון
 ד. דן
 ה. המשח
 ו. ובבוא
 ז. זבולון
 ח. חגכת המזבח
 ט. טהרתו
 י. יששכר
 כ. כה
 ל. לחטאת
 מ. מנשה
 נ. נתנאל בן צוער
 ס. סוטה
 ע. ענבים
 פ. פניו
 צ. צב
 ק. קטרת
 ר. ראובן

ש. שְׁלוֹם
ת. תִּפְקֹד אֹתָם

